

Ášši 023/21	Sámediggeráđđi – dievasčoahkkináššit	09.11.2021-09.11.2021
Ášši 050/21	Sámedikki dievasčoahkkin	07.12.2021-10.12.2021
Ášši 008/21	Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	23.11.2021-26.11.2021

Sámedikki cealkámuš 2022-2023 boazodoallošiehtadussii.

	Áššennr. 21/4914
--	---------------------

Áššeovddidus

Cealkámuš lea juhkkojuvvon golmma oassái, mas vuosttaš oassi lea čilgehus boazodoalu otná sosiála, ekonomalaš ja ekologalaš dilis, nubbi oassi lea oanehis geahčadeapmi diimmá šiehtadusas ja goalmát oassi leat Sámedikki vuoruhusat.

Árvvoštallan

Boazodoallu lea dego okta sámegeiela ja kultuvrra vuodđogedggiin, ja lea áššesuorgi masa Sámedikkis lea stuora politihkalaš beroštupmi.

Ekonomalaš doarjagat boazodoallošiehtadusa bokte leat hirbmat dehálaččat boazodoalu ovdáneapmái, ja lea hui ávkkálaš siidaoassejodihedjiide ja boazodoallobearrašiidda. Vuoruhusat maid Sámediggi oaidná dárbbalažžan, váldet vuođu 2016 *Sámediggedieđáhus boazodoalu birra* ja ealáhusa dálá dilis ja hástalusain.

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Álggahus.

Boazodoallošiehtadallamat dahkkojuvvojit jahkásaččat stáhta ja boazodoalu gaska ealáhusšiehtadusa hárrái. Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi (NBR) lea boazodoalu šiehtadusbealli. Boazodoalu 26.02.93 mannosáš váldošiehtadus regulere šiehtadallamiid ja boazodoallošiehtadusa dahkama.

Boazodoallošiehtadallamiin šiehtadallojuvvojit doaibmabijut maid ulbmilin lea boazodoalu ovddideapmi mearriduvvon boazodoallopolitihkalaš mihttomeriide ja njuolggadusaide dávistettiin. Doaibmabijuin galget leat ekonomalaš váikkuhangaskaoamit. Bealit galget maiddái sáhttit gáibidit šiehtadallamiid fágalaš, sosiála, organisatoralaš ja eará gažaldagaid birra main lea mearkašupmi ealáhusa ovddideapmái daid mihttomeriide dávistettiin mat leat mearriduvvon boazodoallopolitihka várás.

Sámediggái lea addojuvvon vejolašvuohta buktit cealkámušas boazodoallošiehtadussii ovdal go šiehtadallamat álggahuvvojit. Sámediggi searvá maiddái áicin šiehtadallamiin.

1. Boazodoalu ekonomalaš dilli ja doaibmadilli.

Boazodoalus lea siidaorganiseren. Das leat bearašjoavkkut, dahje bargooktasašvuohta, mat ovttas barget iešguđege bargguid mat gullet boazodollui. Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta neahttasiidduid dieđuid mielde, de leat siiddat ovttas registreren birrasii 3300 boazoeaiggáda. Giđđaeallu lea mañimuš jagiin leamaš 200 000 – 220 000 ealli, maid searvvis birrasii 77 % álddud, 17

% miesit ja 6 % sarvát. Riikadásis lea njuovvan leamaš birrasii 35 % gidđaealus.

Badjelaš 70 %, ollislaš njuovvanelliidlogus, njuovjuvvo Gárgana rájes davás guvlui. Gaskamearálaččat lea veaháš stuorát njuovvandeaddu máddin go davvin. Dábálaš jagiin vuvdojuvvo birrasii 1600 tonna olles-njuovvan, mii vástida birrasii 1100 – 1200 tonna čuhppojuvvon bierrgu. Eanaš bierrgu vuvdojuvvo beaivválaš gávppiid bokte.

Sámediggi oaidná ahte boazodoallu eanet ja eanet vásiha goavvedálkkiid, ja Sámediggi oaivvilda ahte dat boahká ollu dálkkádatrivevdamiin. 2017 dálvvi ja gida vásihedje stuorra osiin ealáhusas lohkkášuvvan guohtumiid, lei jieknamuohta mii muhtun guovlluin bisttii gida lohppii. Maŋŋá 2017 roassodálvvi biddjojuvvui bargojoavku mii geahčadii roassodustema boazodoalus. Raporttas buvttii bargojoavku muhtun rávvagiid nannen dihtii dustehusa boazodoalus ja biddjojuvvojedje ruđat roassodustehussii Boazodoalu ovddidanfoandda bokte 2018/2019 boazodoallošiehtadusas.

Dálvi ja gidđa 2020:s šattai fas váttisin boazodollui ja julggaštuvvui guohtonroassu ealáhusas. Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta bijai čakčat 2020 bargojoavkku mii galgai geahčadit mainna lágiin meannudit ealáhusa guohtonroasuin dálvit ja gidđat 2020. Raporttas nr 45/2020, čuožžu earret eará čuovvovaččat guohtonroasu birra 2020:s.

«I løpet av vinteren og våren 2020 ble det erklært beitekrise i de fleste distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. I Trøndelag ble det ikke erklært beitekrise, men det var vanskelige beiteforhold i reinbeiteområdet Sør-Trøndelag/Hedmark. Reinlagene i Sør-Norge hadde krevende driftsforhold på våren, særlig i april og mai.»

Vinteren 2020 har vært den mest utfordrende vinteren for reindriften på lang tid. Historiske kilder viser at vi må helt tilbake til 1917/18 for å finne tilsvarende kriseår i reindriften. Det har imidlertid vært flere beitekriser, og i senere år har det vært beitekrise vinteren i 1997 og 2017.

Omfanget av krisen i 2020 vært langt større enn tidligere beitekriser, både i varighet og geografisk omfang. Beitekrisen oppstod tidlig på året, og varte i de fleste områder helt til juni. Beitekrisen rammet også et større område enn tidligere. Beitekrisen vinteren 2020 har totalt berørt 420 siidaandeler og 165 000 rein.

«Beitekrisen oppstod på grunn av store mengder snø. Det ble dannet lag med hardpakket snø på beitene, samt ising etter veksling mellom mildvær og frost i noen områder. Dette medførte at det var utfordrende for reinen å komme til beitene og i noen distrikter ble beitene helt låst. Beitekrisen oppstod ikke samtidig i alle reinbeiteområdene og graden av låste beiter har også variert. Værforholdene har også medført utfordringer med å frakte fôr frem til flokken, særlig for reineiere som har hatt flokken langt unna bilvei.»

Sámediggi válddii ovdan guohtonroasu čoahkkimis eanadoallo- ja biebmoministariin Olaug Bollestad 01.04.2020 ja čoahkkimis stáhtaráđiin Linda Hofstad Helleland 11.03.2020. Šiehtadusbealit deaivvadedje mánggii, ollu gielddat sáddejedje ovttas reivve bokte veahkkejearaldaga. Ráđdehus bijai ollásit 40 miljon ru roassodustehusfondii. Romssa ja Finnmárkku fylkkamanni organiserii fuođđariid fievrreideami, ja earret eará helikopterat láigohuvvojedje dan bargui. Fylkkamanni meannudii ohcamiid árrjalaččat ja fuođđariid fievrreideami. Sámediggi attii 1 275 000 ru NBR:ii roassoeastadeaddji doaibmabidjun masa gullá bohccuid traileriiguin fievrreideapmi gidđa- ja geasseguohtonguoovlluide. Sámediggi attii maiddái doarjaga Guovdageainnu suohkanii 30 000 ru geainnu rahpamii mii dálvit lea giddejuvvon Biedjovággái vai lei, vejolaš fievrredit fuođđariid bohccuide stuorát biillaiguin.

Go guoská otná dillái, de dieđiha Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta čuovvovaččat sin neahttasiiddus:

«I fjor var uttaket av reinsdyr til slakt relativt lavt. Beitekrisen vinteren og våren 2020 var en vesentlig årsak til dette. Årets slaktetall viser at produksjonen har tatt seg raskt opp igjen. Gjennomgående gode beiteforhold i år har lagt til rette for en betydelig produksjonsøkning av reinkjøtt.»

Til og med uke 42 i år er det slaktet 27. 984 rein, en økning på hele 11.544 dyr fra i fjor. På samme tidspunkt i slaktesesongen har det ikke vært tilsvarende uttak av slakt siden høsten 2016. Andelen kalv som er slaktet, har økt fra 78 prosent i fjor til 87 prosent i år.»

Sámedikki mielas lea buorre go guohtondilit 2021:s, maŋŋá ovddit jagi guohtonroasu, leat leamaš buorit vai buvttadeapmi fas lea sáhtán buorranit. Sámediggi áigu dattetge deattuhit ahte

dálkkádatrivdamat dagahit molsašuddi ja vuorddekeahes dálkkiid mii dagaha ahte boahtteáiggis lassána dárbu oazžut doaimbajuid ja rušaid roassodustehussan.

2. Boazodoallošiehtadus 2021/2022.

Bealit sohpe 2021/2022 Boazodoallošiehtadusa rámmán 164,5 miljon ru. Dát lea 15 miljon ru eanet go ovddit 2020/2021 Boazodoallošiehtadusas, mas lei 149,5 miljon ru. NBR lei oktiibuot gáibidan 211,85 miljon ru ja stáhta álgofálaldat lei 152,2 miljon ru.

2021/2022 Boazodoallošiehtadusa rámma lea juogaduvvon čuovvovaččat:

	Boazodoallošiehtadus 2020/2021	Boazodoallošiehtadus 2021/2022	Rievdadus
Boazodoalu ovddidanfoanda	42,40	55,50	13,10
Organisašuvnadoarjja	7,30	7,30	-
Njuolggodoarjagat	95,80	97,90	1,90
Čálgoortnegat	4,00	4,00	-
Submi	149,50	164,50	15,00

Orohatdoarjja lassánii 2,9 miljon ruvnuin ovddit jagi ektui, 24,70 miljon ruvnuin. Lasáhus galgá mannat dasa ahte orohagat ja boazosearvvit galget sáhttit oastit reaidduid roassobiebmmama várás. Sámedikki mielas lea buorre go orohatdoarjja lasihuvvui, muhto poasta livččii galgan leat stuorit nannen dihtii DBS – barggu ja sadjásašortnega boazodoalus.

Sámediggi lea duhtavaš go lea biddjon 55,5 miljon ru Boazodoalu ovddidanfondii (BOF), mas lasáhus lea 13,10 miljon ru ovddit jagi ektui. Sámediggi bivddii cealkámušastis ahte roassodustehusfondii lasihuvvo ruhta ja ekonomalaš rámma stuoriduvvo suvdima várás. Roassodustehusfondii lasihuvvui 1,50 miljon ru mii šattai 4,50 miljon ru ja suvdima várás lasihuvvui 1 miljon ru 5,50 miljon ruvnuin ovddit jagi ektui. Sámediggi oavvilda ahte dálkkádatrivdamiid ja vuorddekeahes dálkkiid geažil livččii galgan leat várrejuvvon stuorát rámma roassodustehusfondii.

Sámediggi bivddii beliid várret doarjaga investeremiidda boazodoalus. Postii BOF stivrra geavahussii lasihuvvui 2,2 miljon ru. Dán poasttas sáhtta earret eará addojuvvot doarjja boazodoalu rusttegiidda, nugo mat áiddiide ja njuovvanrusttegiidda.

Sámediggi bivddii šiehtadusbeliid gávdnat čovdosiid vai boazodoallu buorebut sáhtášii searvat plánaproseassaide ja ahte dán suorggis dárbbášuvvo ruhtadeapmi. 2021:s várrejuvui 1,6 miljon ru bagadanávdnasiid ráhkadeapmái boazodoalu várás.

Sámediggi ávžžuha šiehtadusbeliid ásahtit dálkkádatheivehanfoanda mii addá boazodolliide vejolašvuoda investeret earret eará infrastrukturoaimbajuid, kurssaid ja reaidduid heivehan dihtii sin doaimma ođđa diliide dálkkádatrivdamiid geažil. Šiehtadusbealit sohpe ahte lea dárbu árvvoštallat áigeguovdilis doaimbajuid dálkkádatheiveheami várás boazodoalus. Dálkkádatheivehanfoanda ii ásahtuvvon, muhto bealit sohpe ahte biddjojuvvo 0,2 miljon ru 2021:s doaimma viiddideapmái raportta oktavuodas maid NIBIO galgá ráhkadit dálkkádatrivdamiid mearkkašumi birra boazodoalus. Raporttas galget maiddái árvvoštallojuvvo konkreetta, geavattlaš strategiijat ja doaimbajut dálkkádatheiveheami ektui boazodoalus.

Sámediggi lea ollu gerddiid bivdán ahte rahppojuvvo Sámediggái vejolašvuolta konsulteret boazodoallošiehtadusa birra. Dat ii váldojuvvon vuhtii dán ge šiehtadusas. Sámediggi atti maiddái earret eará čuovvovaš cealkámuša, mii ii váldojuvvon vuhtii:

- Sámediggi bivdá beliid unnidit gáibádusa nu ahte ii dárbbáš vuovdit 50 000 ru ovddas ovdal go sáhtta oazžut buvttandoarjaga.
- Addit buvttandoarjaga rávis bohccuid njuovvamii, 500 ru rávis bohcco nammii.
- Sámediggi bivdá ahte várrejuvvojit ruđat vai boazolohkoheiveheapmi evaluerejuvvo ja árvvoštallojuvvo álbmotrivvtti mielde.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid dahkat jahkásaš guorahallama, dahje stáhtusa, areálasabahkkemiin boazoguohtunguovlluin.

- Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit ruhtadit Protect Sámi boazodoallošiehtadusa bokte.
- Sámediggi bivdá beliid várret doarjaga doaibmahehttejumiid heiveheapmái boazogárdiin.
- Sámediggi bivdá ahte bealit bivdet Ráđđehusa ođđasis árvvoštallat ahte lea go bággu bidjat klipsaid bohccuide.

3. Sámedikki vuoruheamit.

Boazodoallošiehtadus lea dehálaš gaskaoapmi boazodoallopolitihka mihttomeriid olaheamis. Ekonomalaš rámmat boazodoalus berrejit čuovvut jahkásaš bálká- ja hadderegulerema. Sámediggi ii leat manjmuš jagiin ovddastuvvon ovddidanprográmmas “Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping”, iige márkanlávdegottis “Markedsutvalget for Reinkjøtt ja Reindriftens Utviklingsfond”. Sámediggi bivdá beliid eambo searvvahit Sámedikki ealáhuspolitihka ovdánahttima orgánaide. Sámediggi bivdá maiddáii beliid bidjat ruđaid Sámediggái vái sáhttet vuoruhit barggu boazodoalu ovddidanprošeavttaiguin.

Sámedikki sadji boazodoallošiehtadallamiin lea áici stáhta delegašuvnnas. Sámediggi lea ollu gerddiid bivdán ahte Sámediggi sáhtta konsulteret boazodoallošiehtadallamis, muhto dat ii leat vuhtii váldojuvvon. Sámediggi bivdá fas dán ođđasit, nu ahte doaibmagoadášii boahte jagi šiehtadusšiehtadallamiin.

Ekonomalaš ovddideapmi.

Sámediggái lea dehálaš ahte boazodoallošiehtadus váikkuhivččii positiivvalaš ekonomalaš ovdáneami láhčima ja buoret árvoháhkama boazodoalus. Boazodoallu vásiha ahte šaddet eanet golut areála sisabahkkemiid, boraspirefallehemiid ja dálkkádatrievdamiid oktavuodas, ja nu leage dehálaš ahte váikkuhangaskaoamit mat leat boazodoallošiehtadusas váikkuhivčče positiiva dienasovdáneami ja stuorát márkanosiid bohccobirgui ja eará boazobuktagiidda.

Doarjja orohagaide ja boazoservviide (orohatdoarjja) galgá váikkuhit dan ahte addojuvvo stuorát mielovddasvástádus ceavzilis boazodoalu ovddideamis, ja vai lea dássedeaddu boazologu ja guohtumiid gaskka, areálaid sihkkarastimis ja buoret gánnáhahttivuođas. Orohatdoarjja lassánii ovddit šiehtadusas 2,9 miljon ruvnnuin ovddit jagi ektui, 24,70 miljon ruvdnui. Lasáhusain galget orohagat ja boazosearvvit sáhttit oastit reaidduid roassobiebmanii. Sámedikki mielas lea buorre go orohatdoarjja lassánii, muhto poasta livččii galgan leat stuorát vai livččii nannen orohagaid heahtedustehusfoandda ja DBS-barggu ja sáhtán addit buriid sadjásašortnegiid boazodoalus.

Buvttandoarjaga ulbmilin lea bálkkašit ángiruššama, buvttadeami ja viidáset reidema ealáhusas. Sámediggi lea mángii ovdal namuhan ja ákkastallan ahte galggašii ásahtit ortnegiid mat bálddastahttet rávis bohccuid misiguin. Sámedikki mielas lea dehálaš ahte buvttadanvuoittu lassan ásašuvvo doarjja njuovvat rávis bohccuid, seammá dásis go miessenjuovvandoarjja. Dákkár ortnegiin beasašii juohke boazoeaiggát ieš buoremus lági mielde mearridit makkár struktuvra su ealus galgá. Sámediggi dáhttu danne beliid ásahtit árbevirolaš eallostrukturendoarjaga mii fáttmasta buot lágan eallikategoriijaid, ja mii buhte miessenjuovvandoarjaga. Doarjja galgá leahkit 750 ruvna juohke bohcco nammii.

Boazodoallu vásiha dálkkádatrievdama geažil dađistaga eanet mearehis dálkkiid, ja earenoamážit dálvit sáhtta bodneskártta šaddat go arvá muohtaga ala. Heajos guohtun dálvit ja gidđat bodneskártta geažil, lasiha boazoeaiggáididda goluid, danne go fertejit oastit fuođđariid dahje eanet guođohit ealu, muhto maiddáii danne go šaddá heittot miesejahki, mii ges čuoheá njuovvamii. Ovttabealat doarjjaortnet mainna dušše vuoitá go misiid njuovvá, čuoheá boazodolliid ekonomijai, danne bivdá Sámediggi šiehtadallanbeliid rievdatit miessedoarjaga nu ahte maid gusto visot bohccuide, beroškeahhtá makkár kategoriijas.

Doarjjaortnega rievdan maid veahkehivččii daid siiddaid ja orohagaid mat masset ollu misiid ráfáiduhhton boraspiriid speadjamiid geažil, ja dát čuoheá negatiivvalaččat siidda dahje orohaga njuovvamii ja buvttadeapmái. Jus rievdata doarjjaortnega gustot visot eallikategoriijaide, de dát

lasihivččii dáid siiddaid ja orohagaid sisabođu.

Boazoealáhus golaha ollu ruđa mohtorfievrruide ja fievrruid doallat. Sámediggi bivdá Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta doallat čoahkkimiid Finánsadepartemeantta, Sámedikki ja NBR gaska divatluvvema birra boazodoalus. Dát guoská divatluvvemii go oastá guovttejuvllat-meahccesihkkela ja bargobiillaid maid geavahit ealáhusas, ja dasto luvvet divadiid boaldámušas. Boazodoallu berre leat dássáлага eanadoaluin go guoská divatluvvemii.

Dutkan ja ovddideapmi.

2021/2022 boazodoallošiehtadusas eai várrejuvvon sierra ruđat dutkamii ja ovddideapmái. Šiehtadusbealit sohpe ahte ovttaskas suorggit, earret eará dálkkádatrivedamat ja boraellit ja boraelliid hálddašeami váikkuhus boazodollui vuoruhuvvojit dutkan- ja ovddidanprošeavttain Boazodoalu ovddidanfoandda vuolde.

Sámediggi oaivvilda ahte dát rámma lea menddo unni stuorát prošeavttaid čađaheapmái. Boazodoalus lea dárbu čađahit dutkama čuovvovaš surggiin:

- Ferte kártet ollislaš sisabahkkemiid boazodoalloguovlluin - otnáš nammii ii gávdno dán lágan nationála geahčastat, ja jos galgá sáhttit dadjat maidege šielmmá birra Norgga álbmotrivedmálaš geatnegasvuodaid ektui boazodollui, de ferte čađahuvvot dán lágan kárten.
- Juridihkalaš árvvoštallan ja Bernkonvenšuvnna mearrádusaid geahččat sámi perspektiivvas, go lea sáhka boraspirehálddašeamis.
- Dárbu kártet boazodoalu Trollheimen guovllus, historjjálaš geavaheami.
- Mainna lágiin sisabahkken váikkuha buvttadussii boazodoalus – Iskkadeami čuovvuleapmi maid Norlándda stáhtahálddašeaddji lea dahkan, čájeha ahte areála sisabahkkemiin boazoguohtonguovlluin lea negatiiva váikkuhus miessebuvtadeapmái.
- Dutkan dálkkádatrivedamiid váikkuhusain boazodoalus – Dás gusto dálkkádaga váikkuheapmi iešguđege guohtonšlájaide boazodoalus, nugo jeagelguohtun ja ruonáguohtun.

Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid merket ruđaid dutkamii ja ovddideapmái.

Oaláš prinsihppan boazodoallošiehtadusas galggašii leahkit ahte boazodoallošiehtadusa doaimmat ja ruhta galget sámi servodahkii buorrin. Boazodoallošiehtadusa ruhta galggašii nannet sámi fágabirrašiid.

Dađistaga leat ceagganan institušuvnnat ja boazodoallofága leat profesionaliserejuvvon, ja ođđa ođđa institušuvnnaid huksemin. Dát leat guhkká bargan ja gulahallan njuolga orohagaiguin, ja dovdet bures hástalusaid go hábmejit oaivadeaddji materiála. Lea dehálaš ahte sámi gealbobirrašiid galgá vejolašvuohta váldit barguid maid boazodoallošiehtadus álggaha. Danne lea dehálaš ahte oaivadeaddji materiálain ja málliin lea sámi perspektiiva boazodollui, nu ahte sihkkarastá boazodoallofágalaš árvvoštallamiid, boazodoallofágalaš doahpágiid ja giela.

Gaskaoamit mat addojuvvojit guorahallamiidda ja nevodanmateriála ovdánahttimii galget buorrin sámi servodahkii ja boazodoallošiehtadusa sisdoallu ja gaskaoamit galget hukset gealbbu ja kapasitehta sámi servodagas.

Sámediggi dáhttu šiehtadallanbeliid gáibidit sámi boazodoallofágalaš gealbbu ja giellagealbbu dain geat dahket iskkademiid ja geat hábmejit boazodoalu reaiduid ja bargomálliid. Boazodoallošiehtadusa sisdoalu ulbmilin galgá leahkit hukset gealbbu sámi servodagas.

Sámediggi čujuha ahte ovddeš šiehtadallamiin juolludedje ruđa njuolga stáhta ásahusaide, dego earet eará NIBIO:ii. Dát mearkaša ahte sámi gealbobirrašiid ii leat duohta vejolašvuohta searvat ohcanprosessii ja de eai beasa fállat iežaset áššedovdibálvalusa.

Kultuvrralaš guoddevašvuohta ja bearašvuđot boazodoallu.

Sámi boazodoalu iešvuohta lea dan kultuvrralaš luondu johtti bearašealáhussan. Boazodoallošiehtadusa fokus lea biergobuvttadeapmi, ja dat ii riekta soaba árbevirolaš sámi

jurddašanvuohká. Šiehtadusa doarjjaortnegat berrejit dávistit politihkalaš mihttomeriide mat leat biddjojuvvon boazodollui. Sámediggi bivddii diimmáš cealkámušas šiehtadusbelliid vuoruhit doarjaga mii galgá movttiidahtit árbevirolaš doallovuogi boazodoalus. Dát ii válđojuvvon vuhtii ja Sámediggi bivdá ođđasis vuoruhit dán lágan doarjaga.

Sámediggi oaivvilda ahte lea dehálaš movttiidahtit nisssonolbmooasi nannema boazodoalus. Sámediggi bivdá ahte sierra doalbmadoarjja nisssonolbmuide sierra siiddaoassái ja náittosguoibme- ja ovttasássi doarjja bisuhuvvo.

Árbevirolaš gelbbolašvuodasirdin lea dehálaš sámi boazodoalus. Sámediggi bivdá belliid vuoruhit ortnegiid main heivehuvvo árbedieđuid sirdin.

Sámediggi bivdá šiehtadusbelliid bisuhit ohcanvuđot doarjjaortnega árbedieđuid gaskkusteamái orohagain/siiddain. Dát ohccojuvvo fárrolaga orohatdoarjagiin ja suorimus submi lea 100 000 ru. Danne vai siiddaide/orohagaide addojuvvo buoret vejolašvuolta gaskkustit árbedieđuid sohka buolvvaid gaska, mii galgá sihkkarastit ahte máhttu gozihuvvo. Siiddat/orohagat galget raporteret ja duođastit movt máhttu lea gozihuvvon ja guđelágan vuogit leat geavahuvvon máhttu sihkkarastimii.

Ortnet lea mielde nanosmahttimin bearašvuđot boazodoalu, ja go árrjalaččat bargat árbedieđuid sihkkarastimiin sámi boazodoalus, de lea ortnet dehálaš boahteáiggi kultuvrralaš ceavzilvuoda goziheames boazodoalus.

Fágareiveortnet lea dehálaš boazodoalus. Fágareiveortnega ulbmilin lea oahpahit nuoraid čeahpes fágabargin boazodoalus go váldet fágareivve. Sámediggi oaivvilda ahte fágareiveortnet boazodoalus ferte bisuhuvvot dáláš eavttuiguin.

Areálaide sisabahkken.

Boazodoallu lea áiggiid čađa vásihan stuorra areálasisabahkkemiid ja ealáhusa stuorámuš hástalus lea sihkkarastit areálavuodu. Stuorámuš áitta boazodoalu ceavzilvuhtii lea lassánan sisabahkken areálaide, sisabahkkemat nugo huksemat ja lassánan johtaleapmi. Ollu orohagat vásihit ahte gierdanrádji áigá juo lea rasttilduvvon. Go geahčadat areála sisabahkkemiid ovttas dainna go leat ollu boraspiret mat vaháguhttet ollu, de sturrot hástalusat boahteáiggi boazodollui vel eanet. Areála sisabahkkemat eai hehtte dušše geavatalaš doaimma ja unnut buvttadeami, muhto dat dagahit maiddái psykalaš nođiid boazodolliide. Ollu boazodoallonuorat oidnet seavdnjadin boahteáiggi barggu boazodoalus. Areálasisabahkkemat dagahit maiddái liigebarggu go fertejit heivehit doaimma, muhto maiddái báberbargu ja hálddahusbargu lassánit mii gáibida sihke ollu áiggi ja doallit dávjá vásihit ahte eai nagot váilevaš gelbbolašvuoda geažil.

Sámediggi lea duhtavaš go ovddit boazodoallošiehtadusas várrejuvvui 1,6 miljon ru 2021:s bagadanávdnasiid ráhkadeapmái maid boazodoallit sáhttet geavahit geavatalaš doaimmas. Dasto lea Sámediggi duhtavaš go šiehtadusbealit sohpe ahte ásahuvvo golmma jagáš ovddasmanni prošeakta areálaáššiid ráđdeaddinbálvalussii.

Sámediggi áigu rávvet belliid ruhtadit Protect Sápmi boazodoallošiehtadusa bokte. Protect Sápmi dahká dehálaš barggu orohagaid veahkeheamiin areálasisabahkkenáššiin. Sámediggi juolluda vuodđudussii ruđaid jahkásaččat, muhto vuodđudussii ii leat sihkkarastojuvvon jahkásaččat doarjja. Protect Sápmis lea dál dušše okta ollesáiggebargi, muhto dárbbasivččii eanet. Muhto dán ii fitne ekonomalaš dili geažil.

Prošeavttat maiguin Protect Sápmi bargá bistet dávjá mángs jagi. Prošeavttat ja barggut maiguin 2021:s barget, leat áigá jo vuolggahuvvon. Stuorra areálaáššit leat áššit maiguin rahčet mánggaid jagiid, ja danne ferte organisašuvdna Leahkit sávri. Protect Sápmi dárbbasa guhkitáigásaš ja vuorddeahhti ruhtadeami vai sáhtta veahkehit sámi vuoigatvuodaguddiid lossa areálaáššiin. Dál vuhtto bures ahte sámi vuoigatvuodaguoddit barget stuora riikkaidgaskasaš aktevrraid ja konseartnaid vuostá.

Sámediggi lea vásihan ahte orohagain eai leat ekonomalaš návccat arvat váldit Protect Sápmi veahkkín. Danne ferte sihkkarastit ruhtadeami areálaáššiid mat leat aiddo vuolggahuvvon. Dát guoská jo vuosttaš čoahkkimiidda ja ságastallamiidda orohagaiguin. Dasa lassin galgá dieđuid gávdnat ja guorahallansoahpamušaid šiehtadallat ovdal go ruhtadeapmi lea čielggaduvvon

huksejeddjiin. Go diekkár goluid máksá, de dat maid sihkarastá vuodđudusa ja nu dat doaibmá duohta fáldalahkan sámi vuoigatvuodaguddiide, erenoamážit daid geahnoheamos aktevrraide main váilot návccat ja kapasiteahta čađahit lossa ja guhkitáigásaš areálaproseassaid. Danne dáhttu Sámediggi ahte juolluduvvo 2 mill. ruvnnu Protect Sápmái, nu ahte vuodđudus sáhtá háhkat bistevas gealbbu vuodđudussii ja vai sáhtá veahkehit boazoguohtunorohagaid buoremus lági mielde.

Sámediggi áigu, nugo ovddit jagiinge, bivdit šiehtadusbeliid ráhkadahttit jahkásaččat guorahallama, dahje stáhtusa areálasisabahkkemiin sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte berre earret eará ráhkaduvvot kárta mas oaidná stáhtusa ja vahágiid boazoguohtunguovlluin.

2021:s rievdaduvvui Sámeláhka nu ahte láhkii bođii sierra kapihtal konsultašuvnnaid birra. §:s 4-4 čuožžu ahte fylkkagielddain ja gielddain lea geatnegasvuohta konsulteret guoskevas sámi beroštumiid ovddasteddjiiguin báikkálaš lánkaásahusaid ja eará mearrádusaid birra dahje doaibmabijuid birra mat sáhttet váikkuhit sámi beroštumiide njuolga.

Dát buktá boazodolliide ja siidaosiide eanet konsultašuvnnaid, gielddalaš plánabarggu, areála- ja sisabahkkenáššiid jna. oktavuodas. Ollu gerddiid gártet boazodoallit konsulteret olggobeale veahki haga. Ollu boazodoallit dovdet ahte sis lea unnán vásihus ja váilu gelbbolašvuohta konsultašuvnnaid birra, ja ollugat dovdet ahte eai leat oadjebasat go galget konsulteret eiseválddiiguin. Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bidjat ruđaid orohagaide oahpahusa várás ja konsultašuvnnaide.

Dálkkádat ja biras.

Dálkkádatrievdamat dagahit ahte boazodoallu vásiha goavvedálkkiid eanet ja eanet. Dálvit ja giđđat 2017 vásihedje ollugat ealáhusas lohkašuvvan guohtumiid, lei jiekŋamuoha mii bisttii giđa lohppii. Meahccebuollimat leat maiddá dálkefenomenat mat marjimus jagiin leat billistan bohccuid guohtoneatnamiid.

Dálvit ja giđđat 2020 lei guohtunguovlluin ollu muoha ja ollu arvvit, dasa lassin jikŋo guohtumat ja lei hui váttis guohtondilli. Oaivvilduvvui ahte dilli lei guohtonroassu ja raporttas «Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020» lea roassu čilgejuvvon leat mealgat stuorát go ovddit guohtonroasut, sihke bistima ja viidodaga ektui. Go galge gádjut ealuid, de fertejedje ollugat addit bohccuide lassefuodđariid, johtit árat geasseguohtunguovlluide dahje gávdnat molssaektosaš guohtumiid, guođohit bohccuid eanet ja/dahje geasehit bohccuid. Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrievdamiid ja vuorddekeahces dálkkiid geažil berre várrejuvvot stuorát rámma roassodustehusfondii.

Bohccuid suvdin lea vealtameahtun dehálaš orohagaide main lea guohtonguovllu sullos dahje guovlluin gos lea váttis johtit. Sámediggi lea duhtavaš go suvdindoarjja lasihuvvui 1 miljon ruvnnuin 2020/2021 boazodoallošiehtadusas ja Sámediggi bivdá beliid bisuhit dán ortnega.

Sámediggi oaidná ahte helikopter geavahuvvo eanet. Oassi sivvan eanet geavaheapmái leat dálkkádatrievdamat. Sámediggi bivdá beliid árvvoštallat addit Eanadoalldirektorántii bargun dahkat rámmašiehtadusa helikopteriin geaseheamis boazodoalus. Dát lea maiddá okta rávvagiin maid bargojoavku geahčadii raporttas jagi 2020 guohtonroasu gieđahallama oktavuodas.

DBS ja čálgoortnegat.

Sámediggi bivdá beliid ásaht doarjjaortnega boazodoalu áigerusttegiid heiveheapmái ja lánčimii maiddá doaibmahehttejuvvon boazodolliid várás. Muhtumin bargooktavuođain, nugo áidebarggus, lea olles bearaš čoagganan ja dalle dahkkojuvvojit dehálaš mearrádusat ovdamearkka dihtii njuovvanbohccuid ektui. Dán lágan barggus berre lánčit buorebut nu ahte boazodoallit geain lea doaimmas hehttejuvvo sáhttet searvat barggus.

Eará fágalaš, sosiála ja organisatoralaš bealit.

Sámediggi fuomášuhtii ovddit jagi cealkámušas beliiide ahte bákkolaš klipsa vuostálaste ealáhusas ja sámiid beales sakka, daid gaskkas NBR ja Sámediggi. Bákkolaš indiviidamerken čuočcá árbedieđuide ja árbevirolaš sámi dološvieruide bealljemerkena ektui ja bohcco dovdamat ektui dan vuodul, ja dieinna lágiin ii sáhte Sámediggi doarjut dán ortnega. Sámediggi bivddii beliid ahte ođđasis bivdet

Ráđđehusa árvvoštallat dárbbu, váikkuhusaid ja dárbbášlašvuođa bákkuin merket bohccuid klipsain. Danne go dál lea doaibmi vuogádat boazodoalus árbevirolaš merkemiin mii goziha daid dárbbuid mat leat celkojuvvon dárbbášlašvuođa ektui bákkolaš indiviidamerkema atnui váldima oktavuodas.

Boazodoallu lea áiggi čađa vásihan ollu áitagiid, vaši ja cielaheami, sihke kommeantafealltain medias ja erenoamážit sosiála mediain. Dávjá dáhpáhuvvá dat dalle go boazodoallu addá cealkámuša areálasabahkkenáššiin, muhto negatiiva cealkin ealáhusa birra dáhpáhuvvá maiddá eará oktavuodain. Ovdamearka dasa lea dat mii gieskat dáhpáhuvai maŋŋá go boazodoalli gottii beatnaga Finnmárkku duoddaris čakčat 2021. Sámediggi lea golgotmánus 2021 juolludan Norgga Boazosámiide 164 000 ru doarjaga (50 % oassi) boazodoalu beaggima buorideapmái ja veahkkin orohagaid mediageđahallamii.

Sámedikki doarjja 164 000 ru lea dehálaš veahkki muhto Sámediggi oaivvilda ahte negatiiva beaggin boazodoalus lea stuorra váttisvuolta mii gáibida eanet guhkes áiggi áŋgiruššama mas fokuseret dán suorggi. Vaši ja cielaheami vuostá dáistaleapmái boazodoalus ja boazodoalu beaggima buorideapmái berre biddjot fásta poasta Boazodoallošiehtadusas viđa boahhtevaš jagiin. Sámediggi bivdá beliid várret ruđaid dán ulbmilii.

Sámediggi lea fuolas daid vahágiid geažil maid boraellit dagahit boazodoalus. Stuorra boranávdeahádat eai dagat dušše buvttadanahága ja ekonomalaš váikkuhusaid, muhto dagahit maiddá psykalaš gillámušaid boazodolliide. Sámediggi lea ollu oktavuodain čujuhan ahte boazodoallu ii galgga dárbbážit heivehit boraelliide ja daid vahágiid ektui maid boraellit dagahit. Sámediggi oaivvilda ahte boraellihálddašeapmi galgá hábmejuvvot dainna lágiin ahte boraellinálit vaháguhttet nu unnán go vejolaš boazodoalus. Dálkkádat- ja birasdepartemeanttas dat lea bajimuš ovddasvástáduš nationála boranávdepolitihka goziheamis. Sámediggi bivdá ahte Eanadoallo- ja biebmdepartemeanta láchčá čoahkkimiid Sámedikki, NBR ja Dálkkádat- ja birasdepartemeantta gaska main fáddán lea nationála boraellipolitihka.

Pilohttaprošeakta olles boazodollui Norggas

Guovdageainnu suohkan lea ožžon nuppástuhtinstáhtusa earret eará oktílaš nuppástuhttimiid ja hástalusaid vuodul boazodoalus. Nuppástuhtinstáhtus addojuvvo gielddaide dalle go čiehkageađgefitnodagat reastaluvvet. Guovdageainnu suohkanis lea boazodoallu meroštallojuvvon čiehkageađgefitnodahkan. Boazodoalus leat leamaš stuorra nuppástuhttimat ovdamearkka dihtii boazolohkoheiveheamis. Dát lea erenoamážit vuhtii váldojuvvon nuppástuhttinohcama juolludeamis Guovdageainnu suohkanii.

Guovdageainnu suohkan lea nuppástuhttinprográmma Ovddos AS bokte čađahan ovdaiskama resursa- ja ráđđeaddinguovddáža ásaheamis. Ovdaiskan čájeha ahte lea stuorra dárbu resursa- ja ráđđeaddinguovddáži boazodoalus. Dál lea Ovddos AS álggahan ovdaprošeavtta resursa- ja ráđđeaddinguovddáža ásaheamis boazodoalu várás. Prošeavtta namma lea Nannet. Resursa- ja ráđđeaddinguovddáš galgá vuosttaš vuorus váikkuhit vuodđodoaimmaid nannema orohagain. Dat hálddahuslaš doaimmat beavttálmahttojuvvot main orohagain lea ovddasvástáduš. Dasto galgá dat váikkuhit buoret ovttasdoaimbama siskkáldasat boazodoalus, muhto maiddá olggobealde almmolaš hálddašeami, gielddaid ja eará beroštusaid ektui. Boazodoallu galgá ovttasdoaimbat ollu eará aktevrraiguin ovdamearkka dihtii areálahálddašeamis ja ealáhusovddideamis, ja orohagaid hálddahuslaš bargguid beavttálmahttimis lea ollu oktavuodain beavttálmahttinvoitu maiddá almmolaš hálddašeami ektui.

Sámi gielddain gos lea boazodoallu, leat sihke njuolga ja eahpenjuolga sisaboadut ja ovdamunit jos boazodoallu doaibmá bures dan gielddas. Dehálaš lea áŋgiruššat boazodoalus, danne go ealáhus lea dehálaš ja stuorra oassi gielalaš ja kultuvrralaš ceavzilvuodas. Dás lea ávki maiddá daid gielddaide gos boazodoallu lea muhtun áiggis jagis.

Boazodoalus leat siskkáldas geavahusnjuolggadusat. Orohagaide ii leat biddjojuvvon gelbbolašvuođa lokten dahje ráđđeaddin árbedieđuid implementeremis geavahusnjuolggadusaide. Doaimmamunni mii lea addojuvvon 2007 boazodoallolágas siskkáldas iešstivremis maid ii de leat váldojuvvon atnui.

2007 boazodoallolágas daddjojuvvo ahte boazodoalus galgá leat eanet doaibmi siskkáldas iešstivren. Dat mearkkaša earret eará dan ahte orohatstivrra lága bokte lea ožžon viiddiduvvon rolla ovdamearkka dihtii siskkáldas geavahusnjuolggadusaid ráhkadeamis ja daid čuovvuleamis. Dan rájes go lánka bođii fápmui, lea unnán bargojuvvon gelbbolašvuođa buoridemiin ja geavahusnjuolggadusaid

viidáset ovddidemiin.

Boazodoallošiehtadallamiin loahppaprotokollas 2015, leat stáhta Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta (EBD) bokte ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR) soahpan ahte árvoštallat doaibmajuid siskkáldas bearráigeahččama ja boazodoalu iešstivrema várás, «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen». Raporta gárvvistuvvui 06.12.2016 ja bargojoavku evttohii loahppadokumeanttas:

10.2.2.3 Priváhtarievttálaš orgána gelbbolašvuoda gaskkusteami várás boazodoalus.

Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit dál čuovvulit raportta evttohusa ja ásaheaba gulahallama Guovdageainnu suohkaniin, dainna ulbmilin ahte várret ruđaid Resursa- ja ráđđeaddinguovddáži.

Sámedikki vuoruheamit. Čoahkkáigeassu.

Sámediggi addá čuovvovaš cealkámuša jagi 2022/2023 boazodoallošiehtadussii.

- Ekonomalaš rámmat boazodoallošiehtadusas berrejit čuovvut jahkásaš bálká- ja haddegoargnuma.
- Sámediggi bivdá beliid searvvahit Sámedikki eanet orgánaide mat barget ealáhuspolitihka ovddidemiin. Sámediggi bivdá maiddá beliid bidjat ruđaid Sámediggái vai sáhtá vuoruhit barggu ovddidanprošeavttaiguin boazodoalus.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid ođđasis árvoštallat rahpat nu ahte Sámediggi fas sáhtá konsulteret boazodoallošiehtadusa birra nu ahte doaibmagoađášii boahte jagi šiehtadusšiehtadallamiin.
- Sámediggi bivdá beliid eanebuš lasihit orohatdoarjaga juolludeami mannan boazodoallošiehtadusa ektui.
- Sámediggi dáhttu beliid ásahtit árbevirolaš eallostrukturendoarjaga, 750 ruvna juohke bohcco nammii, ja mii fátmasta buot lágan eallikategorijaid, ja mii buhte miessenjuovvandoarjaga.
- Sámediggi bivdá Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta čoahkkimastit finánsadepartemeanttain, sámedikkiin ja NRL:iin mas fáddán lea divatluvven mohtorfievrruin ja boaldámušas boazodoalus.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid várret ruđaid dutkamii ja ovddideapmái.
- Sámediggi dáhttu šiehtadallanbeliid gáibidit sámi boazodoallofágalaš gealbbu ja giellagealbbu dain geat dahket iskkademiid ja geat hábmejit boazodoalu reaidduid ja bargomálliid . Boazodoallošiehtadusa sisdoalu ulbmilin galgá leahkit hukset gealbbu sámi servodagas.
- Sámediggi bivdá ođđasis šiehtadusbeliid vuoruhit doarjaga mii galgá movttiidahttit árbevirolaš doaibmavuogi boazodoalus.
- Sámediggi bivdá ahte sierra doaibmadoarjja nissonolbmuide sierra siiddaoassái ja náittosguoibme- ja ovttasási doarjja bisuhuvvojit.
- Sámediggi bivdá beliid vuoruhit ortnegiid mat lámčtet árbedieđuid fievrrideami. Sámediggi bivdá šiehtadallanbeliid ásahtit ohcanvuđot doarjjaortnega orohagaide ja siiddaide sirdit árbevirolaš máhtu buolvvaid gaskkas. Dán ohcá seammás go ohcá orohatdoarjaga ja das lea stuorámuš submi 100 000 ruvna.
- Sámediggi oaivvilda ahte fágareiveortnet boazodoalus ferte bisuhuvvot dálás eavttuiguin.
- Sámediggi bivdá ahte šiehtadallanbealit várrejit 2 mill ruvnu Protect Sápmái, nu ahte vuodđudus sáhtá háhkat bivevaš gealbbu vuodđudussii ja vai sáhtá veahkehit boazoguohtunorohagaid buoremus lági mielde.
- Sámediggi áigu maiddá, nu ovddit jagi, bivdit šiehtadusbeliid dahkat jahkásaš guorahallama, dahje stáhtusa areálasabahkkemiin sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda earret eará ahte berre ráhkaduvvot kárta mas oidno boazoguohtonareálaid stáhtus ja daid massin.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bidjat ruđaid orohagaide oahpahusa várás ja konsultašuvvnaide.
- Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrivdemiid ja vuorddekeahces dálkkiid geažil berre várrejuvvot stuorát rámma roassodustehusfondii.
- Sámediggi bivdá beliid bisuhit suvdindoarjaga.

- Sámediggi bivdá beliid árvvoštallat ahte Eanadoalldirektoráhtii addojuvvošii bargun dahkat rámmašiehtadusa bohccuid fievrrideamis helikopteriin boazodoalus.
- Sámediggi bivdá beliid ásahtit doarjaortnega áderusttegiid láchčimii ja heiveheapmái boazodoalus maiddá doaimmahehttejuvvon boazodolliide.
- Sámediggi bivdá beliid ahte bivdet ođđasis Ráđđehusa árvvoštallat lea go bággu klipset bohccuid ja makkár váikkuhusaid dat buktá.
- Sámediggi oaivvilda ahte vaši ja cielaheami vuostá dáistaleapmi boazodoalus ja boazodoalu beaggima buorideapmi berrejit oažžut fásta poastta Boazodoallošiehtadusas boahttevaš viđa jagiin. Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid várret ruđaid dán ulbmilii.
- Sámediggi bivdá Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta láchčit čoahkkimiid Sámedikki, NBR ja Dálkkádat- ja birasdepartemeantta gaska maid fáddán lea nátionála boraeallipolitiikka.
- Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit dál čuovvulit evttohusa raporttas «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen» ja ásaheaba gulahallama Guovdageainnu suohkaniin, dainna ulbmilin ahte várret ruđaid Resursa- ja ráđdeaddinguovddáži.

Sámediggeráđdi – dievasčoahkkináššit - 023/21

SRD - mearrádus:

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Álggahus.

Boazodoallošiehtadallamat dahkkojuvvojit jahkásaččat stáhta ja boazodoalu gaska ealáhusšiehtadusa hárrái. Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi (NBR) lea boazodoalu šiehtadusbealli. Boazodoalu 26.02.93 mannosáš válđošiehtadus regulere šiehtadallamiid ja boazodoallošiehtadusa dahkama.

Boazodoallošiehtadallamiin šiehtadallojuvvojit doaimmabijut maid ulbmilin lea boazodoalu ovddideapmi mearriduvvon boazodoallopoltiikkaš mihttomeriide ja njuolggadusaide dávistettiin. Doaimmabijuin galget leat ekonomalaš váikkuhangaskaoamit. Bealit galget maiddá sáhttit gáibidit šiehtadallamiid fágalaš, sosiála, organisatoralaš ja eará gažaldagaid birra main lea mearkkašupmi ealáhusa ovddideapmái daid mihttomeriide dávistettiin mat leat mearriduvvon boazodoallopoltiikka várás.

Sámediggái lea addojuvvon vejolašvuotta buktit cealkámušas boazodoallošiehtadussii ovdal go šiehtadallamat álggahuvvojit. Sámediggi searvá maiddá áicin šiehtadallamiin.

1. Boazodoalu ekonomalaš dilli ja doaimmadilli.

Boazodoalus lea siidaorganiseren. Das leat bearašjoavkkut, dahje bargooktasašvuotta, mat ovttas barget iešguđege bargguid mat gullet boazodollii. Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta neahttasiidduid dieđuid mielde, de leat siiddat ovttas registreren birrasii 3300 boazoeaiggáda. Giđđaeallu lea maŋimuš jagiin leamaš 200 000 – 220 000 ealli, maid searvvis birrasii 77 % álddut, 17 % miesit ja 6 % sarvát. Riikadásis lea njuovvan leamaš birrasii 35 % giđđaealus.

Badjelaš 70 %, ollislaš njuovvanelliidlogus, njuovvovvuo Gárgana rájes davás guvlu. Gaskamearálaččat lea veaháš stuorát njuovvandeaddu máddin go davvin. Dábálaš jagiin vuvdojuvvo birrasii 1600 tonna olles-njuovvan, mii vástida birrasii 1100 – 1200 tonna čuhppojuvvon bierrgu. Eanaš bierrgu vuvdojuvvo beaivválaš gávppiid bokte.

Sámediggi oaidná ahte boazodoallu eanet ja eanet vásiha goavvedálkkiid, ja Sámediggi oaivvilda ahte dat boahtá ollu dálkkádatrievdamiin. 2017 dálvvi ja giđa vásihedje stuorra osiin ealáhusas lohkašuvvan guohtumiid, lei jieknamuotta mii muhtun guovlluin bisttii giđa lohppii. Maŋná 2017 roassodálvvi biddjojuvvoi bargojoavku mii geahčadii roassodustema boazodoalus. Raporttas buvttii bargojoavku muhtun rávvagiid nannen dihtii dustehusa boazodoalus ja biddjojuvvojedje ruđat roassodustehussii Boazodoalu ovddidanfoandda bokte 2018/2019 boazodoallošiehtadusas.

Dálvi ja giđđa 2020:s šattai fas váttisin boazodollii ja julggaštuvvoi guohtonroassu ealáhusas.

Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta bijai čakčat 2020 bargojoavkku mii galggai geahčadit mainna lágiin meannudit ealáhusa guohtonroasuin dálvit ja gidđat 2020. Raporttas nr 45/2020, čuožžu earret eará čuovvovaččat guohtonroasu birra 2020:s.

«I løpet av vinteren og våren 2020 ble det erklært beitekrise i de fleste distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. I Trøndelag ble det ikke erklært beitekrise, men det var vanskelige beiteforhold i reinbeiteområdet Sør-Trøndelag/Hedmark. Reinlagene i Sør-Norge hadde krevende driftsforhold på våren, særlig i april og mai.

Vinteren 2020 har vært den mest utfordrende vinteren for reindriften på lang tid. Historiske kilder viser at vi må helt tilbake til 1917/18 for å finne tilsvarende kriseår i reindriften. Det har imidlertid vært flere beitekriser, og i senere år har det vært beitekrise vinteren i 1997 og 2017.

Omfanget av krisen i 2020 vært langt større enn tidligere beitekriser, både i varighet og geografisk omfang. Beitekrisen oppstod tidlig på året, og varte i de fleste områder helt til juni. Beitekrisen rammet også et større område enn tidligere. Beitekrisen vinteren 2020 har totalt berørt 420 siidaandeler og 165 000 rein.

«Beitekrisen oppstod på grunn av store mengder snø. Det ble dannet lag med hardpakket snø på beitene, samt ising etter veksling mellom mildvær og frost i noen områder. Dette medførte at det var utfordrende for reinen å komme til beitene og i noen distrikter ble beitene helt låst. Beitekrisen oppstod ikke samtidig i alle reinbeiteområdene og graden av låste beiter har også variert. Værforholdene har også medført utfordringer med å frakte fôr frem til flokken, særlig for reineiere som har hatt flokken langt unna bilvei.»

Sámediggi válddii ovdan guohtonroasu čoaikkimis eanadoallo- ja biebmoministariin Olaug Bollestad 01.04.2020 ja čoaikkimis stáhtaráđiin Linda Hofstad Helleland 11.03.2020. Šiehtadusbealit deaivvadedje mángii, ollu gielddat sáddejedje ovttas reivve bokte veahkkejearaldaga. Ráđđehus bijai ollásit 40 miljon ru roassodustehusfondii. Romssa ja Finnmárkku fylkkamanni organiserii fuođđariid fievrrideami, ja earret eará helikopterat láigohuvvojedje dan bargui. Fylkkamanni meannudii ohcamiid árjjalaččat ja fuođđariid fievrrideami. Sámediggi attii 1 275 000 ru NBR:ii roassoeastadeaddji doaibmabidjun masa gullá bohccuid traileriiguin fievrrideapmi gidđa- ja geasseguohtonguovlluide. Sámediggi attii maiddái doarjaga Guovdageainnu suokhanii 30 000 ru geainnu rahpamii mii dálvit lea giddejuvvon Biedjovággái vai lei, vejolaš fievrridit fuođđariid bohccuide stuorát biillaiguin.

Go guoská otná dillái, de dieđiha Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta čuovvovaččat sin neahtasiiddus:

«I fjor var uttaket av reinsdyr til slakt relativt lavt. Beitekrisen vinteren og våren 2020 var en vesentlig årsak til dette. Årets slaktetall viser at produksjonen har tatt seg raskt opp igjen. Gjennomgående gode beiteforhold i år har lagt til rette for en betydelig produksjonsøkning av reinkjøtt.

Til og med uke 42 i år er det slaktet 27. 984 rein, en økning på hele 11.544 dyr fra i fjor. På samme tidspunkt i slaktesesongen har det ikke vært tilsvarende uttak av slakt siden høsten 2016. Andelen kalv som er slaktet, har økt fra 78 prosent i fjor til 87 prosent i år.»

Sámedikki mielas lea buorre go guohtondilit 2021:s, maŋŋá ovddit jagi guohtonroasu, leat leamaš buorit vai buvttadeapmi fas lea sáhtán buorránit. Sámediggi áigu dattetge deattuhit ahte dálkkádatrivdamat dagahit molsašuddi ja vuorddekeahtes dálkkiid mii dagaha ahte boahhteáiggis lassána dárbu oazžut doaibmabijuid ja ruđaid roassodustehussan.

2. Boazodoallošiehtadus 2021/2022.

Bealit sohpe 2021/2022 Boazodoallošiehtadusa rámmán 164,5 miljon ru. Dát lea 15 miljon ru eanet go ovddit 2020/2021 Boazodoallošiehtadusas, mas lei 149,5 miljon ru. NBR lei oktiibuot gáibidan 211,85 miljon ru ja stáhta álgofálaldat lei 152,2 miljon ru.

2021/2022 Boazodoallošiehtadusa rámma lea juogaduvvon čuovvovaččat:

	Boazodoallošiehtadus 2020/2021	Boazodoallošiehtadus 2021/2022	Rievvdadus

Boazodoalu ovddidanfoanda	42,40	55,50	13,10
Organisašuvnadoarjja	7,30	7,30	-
Njuolggodoarjagat	95,80	97,90	1,90
Čálgoortnegat	4,00	4,00	-
Submi	149,50	164,50	15,00

Orohatdoarjja lassánii 2,9 miljon ruvnuin ovddit jagi ektui, 24,70 miljon ruvdui. Lasáhus galgá mannat dasa ahte orohagat ja boazosearvvit galget sáhttit oastit reaidduid roassobiebmama várás. Sámedikki mielas lea buorre go orohatdoarjja lasihuvvui, muhto poasta livččii galgan leat stuorit nannen dihtii DBS – barggu ja sadjásašortnega boazodoalus.

Sámediggi lea duhtavaš go lea biddjon 55,5 miljon ru Boazodoalu ovddidanfondii (BOF), mas lasáhus lea 13,10 miljon ru ovddit jagi ektui. Sámediggi bivddii cealkámušastis ahte roassodustehusfondii lasihuvvo ruhta ja ekonomalaš rámma stuoriduvvo suvdima várás. Roassodustehusfondii lasihuvvui 1,50 miljon ru mii šattai 4,50 miljon ru ja suvdima várás lasihuvvui 1 miljon ru 5,50 miljon ruvdui ovddit jagi ektui. Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrievdamiid ja vuorddekeahes dálkkiid geažil livččii galgan leat várrejuvvon stuorát rámma roassodustehusfondii.

Sámediggi bivddii beliid várret doarjaga investeremiidda boazodoalus. Postii BOF stivrra geavahussii lasihuvvui 2,2 miljon ru. Dán poasttas sáhtá earret eará addojuvvot doarjja boazodoalu rusttegiidda, nugo mat áiddiide ja njuovvanrusttegiidda.

Sámediggi bivddii šiehtadusbeliid gávdnat čovdosiid vai boazodoallu buorebut sáhtášii searvat plánaproseassaide ja ahte dán suorggis dárbbášuvvo ruhtadeapmi. 2021:s várrejuvui 1,6 miljon ru bagadanávdnasiid ráhkadeapmái boazodoalu várás.

Sámediggi ávžžuha šiehtadusbeliid ásahit dálkkádatheivehanfoanda mii addá boazodolliide vejolašvuođa investeret earret eará infrastrukturdoaibmajuid, kurssaid ja reaidduid heivehan dihtii sin doaimma ođđa diliide dálkkádatrievdamiid geažil. Šiehtadusbealit sohpe ahte lea dárbu árvvoštallat áigeguovdilis doaibmajuid dálkkádatheiveheami várás boazodoalus. Dálkkádatheivehanfoanda ii ásahuvvon, muhto bealit sohpe ahte biddjojuvvo 0,2 miljon ru 2021:s doaimma viiddideapmái raportta oktavuođas maid NIBIO galgá ráhkadit dálkkádatrievdamiid mearkkašumi birra boazodoalus. Raporttas galget maiddái árvvoštallojuvvo konkretta, geavatlaš strategijat ja doaibmajut dálkkádatheiveheami ektui boazodoalus.

Sámediggi lea ollu gerddiid bivdán ahte rahppojuvvo Sámediggái vejolašvuohta konsulteret boazodoallošiehtadusa birra. Dat ii váldojuvvon vuhtii dán ge šiehtadusas. Sámediggi atti maiddái earret eará čuovvovaš cealkámuša, mii ii váldojuvvon vuhtii:

- Sámediggi bivdá beliid unnidit gáibádusa nu ahte ii dárbbáš vuovdit 50 000 ru ovddas ovdal go sáhtá oažžut buvttandoarjaga.
- Addit buvttandoarjaga rávis bohccuid njuovvamii, 500 ru rávis bohcco nammii.
- Sámediggi bivdá ahte várrejuvvojit ruđat vai boazolohkoheiveheapmi evaluerejuvvo ja árvvoštallojuvvo álbmotrievtti mielde.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid dahkat jahkásaš guorahallama, dahje stáhtusa, areálasabahkkemiin boazoguohtunguovlluin.
- Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit ruhtadit Protect Sámi boazodoallošiehtadusa bokte.
- Sámediggi bivdá beliid várret doarjaga doaibmahehttejumiid heiveheapmái boazogárdiin.
- Sámediggi bivdá ahte bealit bivdet Ráđđehusa ođđasis árvvoštallat ahte lea go bággu bidjat klipsaid bohccuide.

3. Sámedikki vuoruheamit.

Boazodoallošiehtadus lea dehálaš gaskaoapmi boazodoallopolitihka mihttomeriid olaheamis. Ekonomalaš rámmat boazodoalus berrejit čuovvut jahkásaš bálká- ja hadderegulerema. Sámediggi ii leat mañimus jagiin ovddastuvvon ovddidanprográmmas “Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping”, iige márkanlávdegottis “Markedsutvalget for Reinkjøtt ja

Reindriftens Utviklingsfond". Sámediggi bivdá beliid eambo searvvahit Sámedikki ealáhuspolitihka ovdánahttima orgánaide. Sámediggi bivdá maiddá beliid bidjat ruđaid Sámediggái vái sáhttet vuoruhit barggu boazodoalu ovddidanprošeavttaiguin.

Sámedikki sadji boazodoallošiehtadallamiin lea áici stáhta delegašuvnnas. Sámediggi lea ollu gerddiid bivdán ahte Sámediggi sáhtta konsulteret boazodoallošiehtadallamis, muhto dat ii leat vuhtii válđojuvvon. Sámediggi bivdá fas dán ođđasit, nu ahte doaimmagoadášii boahte jagi šiehtadusšiehtadallamiin.

Ekonomalaš ovddideapmi.

Sámediggái lea dehálaš ahte boazodoallošiehtadus váikkuhivččii positiivvalaš ekonomalaš ovdáneami láhčima ja buoret árvoháhkama boazodoalus. Boazodoallu vásiha ahte šaddet eanet golut areála sisabahkkemiid, boraspirefallehemiid ja dálkkádatrievdamiid oktavuodas, ja nu leage dehálaš ahte váikkuhangaskaoamit mat leat boazodoallošiehtadus váikkuhivčče positiiva dienasovdáneami ja stuorát márkanosiid bohccobirgui ja eará boazobuktagiidda.

Doarjja orohagaide ja boazoservviide (orohatdoarjja) galgá váikkuhit dan ahte addojuvvo stuorát mielovddasvástádus ceavzilis boazodoalu ovddideamis, ja vai lea dásseadeaddu boazologu ja guohtumiid gaskka, areálaid sihkkarastimis ja buoret gánnáhahttivuođas. Orohatdoarjja lassánii ovddit šiehtadus 2,9 miljon ruvnnuin ovddit jagi ektui, 24,70 miljon ruvdnui. Lasáhusain galget orohagat ja boazosearvvit sáhttit oastit reaidduid roassobiebmmii. Sámedikki mielas lea buorre go orohatdoarjja lassánii, muhto poasta livččii galgan leat stuorát vai livččii nannen orohagaid heahstedustehusfoandda ja DBS-barggu ja sáhtán addit buriid sadjásaortnegiid boazodoalus.

Buvttandoarjaga ulbmilin lea bálkkašit ángiruššama, buvttadeami ja viidáset reidema ealáhusas. Sámediggi lea mángii ovdal namuhan ja ákkastallan ahte galggašii ásahtit ortnegiid mat bálddastahttet rávis bohccuid misiiguin. Sámedikki mielas lea dehálaš ahte buvttadanvuoittu lassan ásašuvvo doarjja njuovvat rávis bohccuid, seammá dásis go miessenjuovvandoarjja. Dákkár ortnegiin beasašii juohke boazoeaiggát ieš buoremus lági mielde mearridit makkár struktuvra su ealus galgá. Sámediggi dáhttu danne beliid ásahtit árbevirolaš eallostrukturendoarjaga mii fáttmasta buot lágan eallikategoriijaid, ja mii buhte miessenjuovvandoarjaga. Doarjja galgá leahkit 750 ruvna juohke bohcco nammii.

Boazodoallu vásiha dálkkádatrievdama geažil dađistaga eanet mearehis dálkkiid, ja earenoamážit dálvit sáhtta bodneskártta šaddat go arvá muohtaga ala. Heajos guohtun dálvit ja giđdat bodneskártta geažil, lasiha boazoeaiggádiidda goluid, danne go fertejit oastit fuođđariid dahje eanet guođohit ealu, muhto maiddá danne go šaddá heittot miesejahki, mii ges čuoheá njuovvamii. Ovttabealat doarjjaortnet mainna dušše vuoitá go misiid njuovvá, čuoheá boazodolliid ekonomijai, danne bivdá Sámediggi šiehtadallanbeliid rievdatit miessedoarjaga nu ahte maid gusto visot bohccuide, beroškeahhtá makkár kategoriijas.

Doarjjaortnega rievdan maid veahkehivččii daid siiddaid ja orohagaid mat masset ollu misiid ráfáiduhhton boraspiriid speadjamiid geažil, ja dát čuoheá negatiivvalaččat siidda dahje orohaga njuovvamii ja buvttadeapmái. Jus rievdata doarjjaortnega gustot visot eallikategoriijaide, de dát lasihivččii dáid siiddaid ja orohagaid sisabođu. Boazoealáhus golaha ollu ruđa mohtorfievrruide ja fievrruid doallat. Sámediggi bivdá Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta doallat čoahkkimiid Finánsadepartemeantta, Sámedikki ja NBR gaskka divatluvvema birra boazodoalus. Dát guoská divatluvvemii go oastá guovttejuvllat-meahccesihkkela ja bargobiillaid maid geavahit ealáhusas, ja dasto luvvet divadiid boaldámušas. Boazodoallu berre leat dásálaga eanadoaluin go guoská divatluvvemii.

Dutkan ja ovddideapmi.

2021/2022 boazodoallošiehtadus eai várrejuvvon sierra ruđat dutkamii ja ovddideapmái. Šiehtadusbealit sohpe ahte ovttaskas suorggit, earret eará dálkkádatrievdamat ja boraellit ja boraelliid hálddašeami váikkuhus boazodollii vuoruhuvvojit dutkan- ja ovddidanprošeavttain Boazodoalu ovddidanfoandda vuolde.

Sámediggi oaivvilda ahte dát rámma lea menddo unni stuorát prošeavttaid čadaheapmái. Boazodoalus lea dárbu čadahit dutkama čuovvovaš surggiin:

- Ferte kártet ollislaš sisabahkkemiid boazodoalloguovlluin - otnáš nammii ii gávdno dán lágan nátionála geahčastat, ja jos galgá sáhttit dadjat maidege šielmmá birra Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid ektui boazodollui, de ferte čadahuvvot dán lágan kárten.
- Juridihkalaš árvvoštallan ja Bernkonvenšuvnna mearrádusaid geahččat sámi perspektiivvas, go lea sáhka boraspirehálddašeamis.
- Dárbu kártet boazodoalu Trollheimen guovllus, historjjálaš geavaheami.
- Mainna lágiin sisabahkken váikkuha buvttadussii boazodoalus – Iskkadeami čuovvuleapmi maid Norlándda stáhtahálddašeaddji lea dahkan, čájeha ahte areála sisabahkkemiin boazoguohtonguovlluin lea negatiiva váikkuhus miessebuvttadeapmái.
- Dutkan dálkkádatrievdamiid váikkuhusain boazodoalus – Dás gusto dálkkádaga váikkuheapmi iešguđege guohtonšlájaide boazodoalus, nugo jeagelguohtun ja ruonáguohtun.

Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid merket ruđaid dutkamii ja ovdideapmái.

Oaláš prinsihppan boazodoallošiehtadusas galggašii Leahkit ahte boazodoallošiehtadusa doaimmat ja ruhta galget sámi servodahkii buorrin. Boazodoallošiehtadusa ruhta galggašii nannet sámi fágabirrašiid.

Dađistaga leat ceagganan institušuvnnat ja boazodoallofága leat profesionaliserejuvvon, ja ođđa ođđa institušuvnnaid huksemin. Dát leat guhkká bargan ja gulahallan njuolga orohagaiguin, ja dovdet bures hástalusaid go hábmejit oaivadeaddji materiála. Lea dehálaš ahte sámi gealbobirrašiid galgá vejolašvuhta váldit bargguid maid boazodoallošiehtadus álggaha. Danne lea dehálaš ahte oaivadeaddji materiálain ja málliin lea sámi perspektiiva boazodollui, nu ahte sihkarastá boazodoallofágalaš árvvoštallamiid, boazodoallofágalaš doahpagaš ja giela.

Gaskaoamit mat addojuvvojit guorahallamiidda ja nevodanmateriála ovdánahttimii galget buorrin sámi servodahkii ja boazodoallošiehtadusa sisdoallu ja gaskaoamit galget hukset gealbbu ja kapasiteahta sámi servodagas.

Sámediggi dáhttu šiehtadallanbeliid gáibidit sámi boazodoallofágalaš gealbbu ja giellagealbbu dain geat dahket iskkademiid ja geat hábmejit boazodoalu reaiduid ja bargomálliid. Boazodoallošiehtadusa sisdoalu ulbmilin galgá Leahkit hukset gealbbu sámi servodagas.

Sámediggi čujuha ahte ovddeš šiehtadallamiin juolludedje ruđa njuolga stáhta ásahusaide, dego earet eará NIBIO:ii. Dát mearkaša ahte sámi gealbobirrašiid ii leat duohta vejolašvuhta searvat ohcanprosessii ja de eai beasa fállat iežaset áššedovdibálvalusa.

Kultuvrralaš guoddevašvuhta ja bearašvuđot boazodoallu.

Sámi boazodoalu iešvuhta lea dan kultuvrralaš luondu johti bearašealáhussan. Boazodoallošiehtadusa fokus lea biergobuvttadeapmi, ja dat ii riehta soaba árbevirolaš sámi jurddašanvuohkái. Šiehtadusa doarjjaortnegat berrejit dávistit politihkalaš mihttomeriide mat leat biddjojuvvon boazodollui. Sámediggi bivddii diimmáš cealkámušas šiehtadusbeliid vuoruhit doarjaga mii galgá movttiidahttit árbevirolaš doallovuogi boazodoalus. Dát ii váldojuvvon vuhtii ja Sámediggi bivdá ođđasis vuoruhit dán lágan doarjaga.

Sámediggi oaivvilda ahte lea dehálaš movttiidahttit nissonolbmooasi nannema boazodoalus. Sámediggi bivdá ahte sierra doaibmadoarjja nissonolbmuide sierra siiddaoassái ja náittosguoibme- ja ovttasássi doarjja bisuhuvvo.

Árbevirolaš gelbolašvuodasirdin lea dehálaš sámi boazodoalus. Sámediggi bivdá beliid vuoruhit ortnegiid main heivehuvvo árbedieđuid sirdin.

Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bisuhit ohcanvuđot doarjjaortnega árbedieđuid gaskkusteapmái

orohagain/siiddain. Dát ohccojuvvo fárrolaga orohatdoarjagiin ja stuorimus submi lea 100 000 ru. Danne vai siiddaide/orohagaide addojuvvo buoret vejolašvuohta gaskkustit árbedieđuid sohka buolvvaid gaska, mii galgá sihkkarastit ahte máhttu gozihuvvo. Siiddat/orohagat galget raporteret ja duodaštit movt máhttu lea gozihuvvon ja guđelágan vuogit leat geavahuvvon máhttu sihkkarastimii.

Ortnet lea mielde nanosmahttimin bearašvuđot boazodoalu, ja go árjjalaččat bargat árbedieđuid sihkkarastimiin sámi boazodoalus, de lea ortnet dehálaš boahtteáiggi kultuvrralaš ceavzilvuoda goziheames boazodoalus.

Fágareiveortnet lea dehálaš boazodoalus. Fágareiveortnega ulbmilin lea oahpahit nuoraid čeahpes fágabargin boazodoalus go váldet fágareivve. Sámediggi oaivvilda ahte fágareiveortnet boazodoalus ferte bisuhuvvot dáláš eavttuiguin.

Areálaide sisabahkken.

Boazodoallu lea áiggiid čađa vásihan stuorra areálasisabahkkemiid ja ealáhusa stuorámuš hástalus lea sihkkarastit areálavuođu. Stuorámuš áitta boazodoalu ceavzilvuhtii lea lassánan sisabahkken areálaide, sisabahkkemat nugo huksemat ja lassánan johtaleapmi. Ollu orohagat vásihit ahte gierdanrádji áigá juo lea rasttilduvvon. Go geahčadat areála sisabahkkemiid ovttas dainna go leat ollu boraspiret mat vaháguhttet ollu, de sturrot hástalusat boahtteáiggi boazodollui vel eanet. Areála sisabahkkemat eai hehte dušše geavtlaš doaimma ja unnut buvttadeami, muhto dat dagahit maiddá psykalaš nođiid boazodolliide. Ollu boazodoallonuorat oidnet seavdnjadin boahtteáiggi barggu boazodoalus. Areálasisabahkkemat dagahit maiddá liigebarggu go fertejit heivehit doaimma, muhto maiddá báberbargu ja hálddabus bargu lassánit mii gáibida sihke ollu áiggi ja doallit dávjá vásihit ahte eai nagot váilevaš gelbbolašvuođa geažil.

Sámediggi lea duhtavaš go ovddit boazodoallošiehtadusas várrejuvvui 1,6 miljon ru 2021:s bagadanávdnasiid ráhkadeapmái maid boazodoallit sáhttet geavahit geavtlaš doaimmas. Dasto lea Sámediggi duhtavaš go šiehtadusbealit sohpe ahte ásahuvvo golmma jagáš ovddasmanni prošeakta areálaáššiid ráđdeaddinbálvalussii.

Sámediggi áigu rávvet beliid ruhtadit Protect Sápmi boazodoallošiehtadusa bokte. Protect Sápmi dahká dehálaš barggu orohagaid veahkeheamiin areálasisabahkkenáššiin. Sámediggi juolluda vuodđudussii ruđaid jahkásaččat, muhto vuodđudussii ii leat sihkkarastojuvvon jahkásaččat doarjja. Protect Sápmis lea dál dušše okta ollesáiggebargi, muhto dárbbášivččii eanet. Muhto dán ii fitne ekonomalaš dili geažil.

Prošeavttat maiguin Protect Sápmi bargá bistet dávjá mángs jagi. Prošeavttat ja barggut maiguin 2021:s barget, leat áigá jo vuolggahuvvon. Stuorra areálaáššit leat áššit maiguin rahčet mánggaid jagiid, ja danne ferte organisašuvdna leahkit sávri. Protect Sápmi dárbbáša guhkitáigásaš ja vuorddehahti ruhtadeami vai sáhtta veahkehit sámi vuoigatvuodaguddiid lossa areálaáššiin. Dál vuhtto bures ahte sámi vuoigatvuodaguoddit barget stuora riikkaidgaskasaš aktevrraid ja konseartnaid vuostá.

Sámediggi lea vásihan ahte orohagain eai leat ekonomalaš návccat arvat váldit Protect Sápmi veahkin. Danne ferte sihkkarastit ruhtadeami areálaáššiid mat leat aiddo vuolggahuvvon. Dát guoská jo vuosttaš čoahkkimiidda ja ságastallamiidda orohagaiguin. Dasa lassin galgá dieđuid gávdnat ja guorahallansoahpamušaid šiehtadallat ovdal go ruhtadeapmi lea čielggaduvvon huksejeddjiin. Go diekkár goluid máksá, de dat maid sihkkarastá vuodđudusa ja nu dat doaibmá duohta fálaldahkan sámi vuoigatvuodaguddiide, erenoamážit daid geahnoheamos aktevrraide main váilot návccat ja kapasiteahta čađahit lossa ja guhkitáigásaš areálaproseassaid. Danne dáhttu Sámediggi ahte juolluduvvo 2 mill. ruvnnu Protect Sápmái, nu ahte vuodđudus sáhtta háhkat bivevaš gealbbu vuodđudussii ja vai sáhtta veahkehit boazoguohtunorohagaid buoremus lági mielde.

Sámediggi áigu, nugo ovddit jagiinge, bivdit šiehtadusbeliid ráhkadahttit jahkásaččat guorahallama, dahje stáhtusa areálasisabahkkemiin sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte berre earret eará ráhkaduvvot kárta mas oaidná stáhtusa ja vahágiid boazoguohtunguovlluin.

2021:s rievdaduvvui Sámeláhka nu ahte láhkii bođii sierra kapihtal konsultašuvvnaid birra. §:s 4-4 čuožžu ahte fylkkagielddain ja gielddain lea geatnegasvuohta konsulteret guoskevaš sámi beroštumiid

ovddasteddjiiguin báikkálaš láhkaásahusaid ja eará mearrádusaid birra dahje doaibmabijuid birra mat sáhttet váikkuhit sámi beroštumiide njuolga.

Dát buktá boazodolliide ja siidaosiide eanet konsultašuvnnaid, gielddalaš plánabarggu, areála- ja sisabahkkenássiid jna. oktavuodas. Ollu gerddiid gártet boazodoallit konsulteret olggobeale veahki haga. Ollu boazodoallit dovdet ahte sis lea unnán vásihus ja váilu gelbbolašvuohta konsultašuvnnaid birra, ja ollugat dovdet ahte eai leat oadjebasat go galget konsulteret eiseválddiiguin. Sámediggi bivdá šiehtadusbelliid bidjat ruđaid orohagaide oahpahusa várás ja konsultašuvnnaide.

Dálkkádat ja biras.

Dálkkádatrievdamat dagahit ahte boazodoallu vásiha goavvedálkkiid eanet ja eanet. Dálvit ja giđđat 2017 vásihedje ollugat ealáhusas lohkašuvvan guohtumiid, lei jiekŋamuoha mii bisttii giđa lohppii. Meahccebuollimat leat maiddá dálkefenomenat mat manjimuš jagiin leat billistan bohccuid guohtoneatnamiid.

Dálvit ja giđđat 2020 lei guohtunguovlluin ollu muohta ja ollu arvvit, dasa lassin jikŋo guohtumat ja lei hui váttis guohtondilli. Oaivvilduvvui ahte dilli lei guohtonroassu ja raporttas «Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020» lea roassu čilgejuvvan leat mealgat stuorát go ovddit guohtonroasut, sihke bistima ja viidodaga ektui. Go galge gádjut ealuid, de fertejedje ollugat addit bohccuide lassefuodđariid, johtit árat geasseguohtunguovlluide dahje gávdnat molssaektosaš guohtumiid, guođohit bohccuid eanet ja/dahje geasehit bohccuid. Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrievdamiid ja vuorddekeahtes dálkkiid geažil berre várrejuvot stuorát rámma roassodustehusfondii.

Bohccuid suvdin lea vealtameahtun dehálaš orohagaide main lea guohtunguovllu sullos dahje guovlluin gos lea váttis johtit. Sámediggi lea duhtavaš go suvdindoarjja lasihuvvui 1 miljon ruvnnuin 2020/2021 boazodoallošiehtadusas ja Sámediggi bivdá beliid bisuhit dán ortnega.

Sámediggi oaidná ahte helikopter geavahuvvo eanet. Oassi sivvan eanet geavaheapmái leat dálkkádatrievdamat. Sámediggi bivdá beliid árvvoštallat addit Eanadoallodirektoráhtii bargun dahkat rámmašiehtadusa helikopteriin geaseheamis boazodoalus. Dát lea maiddá okta rávvagiin maid bargojoavku geahčadii raporttas jagi 2020 guohtonroasu gieđahallama oktavuodas.

DBS ja čálgoortnegat.

Sámediggi bivdá beliid ásahit doarjjaortnega boazodoalu áigerusttegiid heiveheapmái ja láchimii maiddá doaibmahehttejuvvan boazodolliid várás. Muhtumin bargooktavuođain, nugo áidebarggus, lea olles bearaš čoagganan ja dalle dahkkojuvvojit dehálaš mearrádusat ovdamearkka dihtii njuovvanbohccuid ektui. Dán lágan barggus berre láchit buorebut nu ahte boazodoallit geain lea doaimmas hehttejuvvo sáhttet searvat barggus.

Eará fágalaš, sosiála ja organisatoralaš bealit.

Sámediggi fuomášuhtii ovddit jagi cealkámušas belliide ahte bákkolaš klipsa vuostálaste ealáhusas ja sámiid beales sakka, daid gaskkas NBR ja Sámediggi. Bákkolaš indiviidamerken čuohcá árbedieđuide ja árbevirolaš sámi dološvieruide bealljemerkena ektui ja bohcco dovdamat ektui dan vuodul, ja dieinna lágiin ii sáhte Sámediggi doarjut dán ortnega. Sámediggi bivddii beliid ahte ođđasis bivdet Ráđđehusa árvvoštallat dárbbu, váikkuhusaid ja dárbbalašvuođa bákkuin merket bohccuid klipsain. Danne go dál lea doaibmi vuogádat boazodoalus árbevirolaš merkemiin mii goziha daid dárbbuid mat leat celkojuvvan dárbbalašvuođa ektui bákkolaš indiviidamerkena atnui váldima oktavuodas.

Boazodoallu lea áiggi čađa vásihan ollu áitagiid, vaši ja cielaheami, sihke kommeantafealltain medias ja erenoamážit sosiála mediain. Dávjá dáhpáhuvvá dat dalle go boazodoallu addá cealkámuša areálasisabahkkenássiin, muhto negatiiva cealkin ealáhusa birra dáhpáhuvvá maiddá eará oktavuodain. Ovdamearka dasa lea dat mii gieskat dáhpáhuvai manjá go boazodoalli gottii beatnaga Finnmárku duoddaris čakčat 2021. Sámediggi lea golgotmánus 2021 juolludan Norgga Boazosámiide 164 000 ru doarjaga (50 % oassi) boazodoalu beaggima buorideapmái ja veahkin orohagaid mediagieđahallamii.

Sámedikki doarjja 164 000 ru lea dehálaš veahki muhto Sámediggi oaivvilda ahte negatiiva beaggin

boazodoalus lea stuorra váttisvuohta mii gáibida eanet guhkes áiggi áŋgiruššama mas fokuseret dán suorggi. Vaši ja cielaheami vuostá dáistaleapmái boazodoalus ja boazodoalu beaggima buorideapmái berre biddjot fásta poasta Boazodoallošiehtadusas viđa boahhtevaš jagiin. Sámediggi bivdá belliid várret ruđaid dán ulbmili.

Sámediggi lea fuolas daid vaháigiid geažil maid boraellit dagahit boazodoalus. Stuorra boránávdevehággat eai dagat dušše buvttadanvehága ja ekonomalaš váikkuhusaid, muhto dagahit maiddá psykalaš gillámušaid boazodolliide. Sámediggi lea ollu oktavuodain čujuhan ahte boazodoallu ii galgga dárbbasit heivehit boraelliide ja daid vaháigiid ektui maid boraellit dagahit. Sámediggi oaivvilda ahte boraellihálddašeapmi galgá hábmejuvvot dainna lágiin ahte boraellinálit vaháguhttet nu unnán go vejolaš boazodoalus. Dálkkádat- ja birasdepartemeanttas dat lea bajimuš ovddasvástádus nationála boránávdepolitihka goziheamis. Sámediggi bivdá ahte Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta láchá čoahkkimiid Sámedikki, NBR ja Dálkkádat- ja birasdepartemeantta gaskka main fáddán lea nationála boraellipolitihka.

Pilohttaprošeakta olles boazodollui Norggas

Guovdageainnu suohkan lea ožžon nuppástuhtinstáhtusa earret eará oktilaš nuppástuhttimiid ja hástalusaid vuodul boazodoalus. Nuppástuhtinstáhtus addojuvvo gielddaide dalle go čiehkageađgefitnodagat reastaluvvet. Guovdageainnu suohkanis lea boazodoallu meroštallojuvvon čiehkageađgefitnodahkan. Boazodoalus leat leamaš stuorra nuppástuhttimat ovdamearkka dihtii boazolohkoheiveheamis. Dát lea erenoamážit vuhtii váldojuvvon nuppástuhttinohcama juolludeamis Guovdageainnu suohkanii.

Guovdageainnu suohkan lea nuppástuhttinprogámma Ovddos AS bokte čađahan ovdaiskama resursa- ja ráđđeaddinguovddáža ásaheamis. Ovdaiskan čájeha ahte lea stuorra dárbu resursa- ja ráđđeaddinguovddáži boazodoalus. Dál lea Ovddos AS álggahan ovdaprošeavtta resursa- ja ráđđeaddinguovddáža ásaheamis boazodoalu várás. Prošeavtta namma lea Nannet. Resursa- ja ráđđeaddinguovddáš galgá vuosttaš vuorus váikkuhit vuodđodoaimmaid nannema orohagain. Dat hálddahuslaš doaimmat beavttálmahttojuvvot main orohagain lea ovddasvástádus. Dasto galgá dat váikkuhit buoret ovtasdoaimbama siskkáldasat boazodoalus, muhto maiddá olggobealde almmolaš hálddašeami, gielddaid ja eará beroštusaid ektui. Boazodoallu galgá ovtasdoaimmat ollu eará aktevráiguin ovdamearkka dihtii areálahálddašeamis ja ealáhusovddideamis, ja orohagaid hálddahuslaš bargguid beavttálmahttimis lea ollu oktavuodain beavttálmahttinuoitu maiddá almmolaš hálddašeami ektui.

Sámi gielddain gos lea boazodoallu, leat sihke njuolga ja eahpenjuolga sisabođut ja ovdamunit jos boazodoallu doaimmá bures dan gielddas. Dehálaš lea áŋgiruššat boazodoalus, danne go ealáhus lea dehálaš ja stuorra oassi gielalaš ja kultuvrralaš ceavzilvuodas. Dás lea ávki maiddá daid gielddaide gos boazodoallu lea muhtun áiggis jagis.

Boazodoalus leat siskkáldas geavahusnjuolggadusat. Orohagaide ii leat biddjojuvvon gelbbolašvuoda lokten dahje ráđđeaddin árbedieđuid implementeremis geavahusnjuolggadusaide. Doaimmamunni mii lea addojuvvon 2007 boazodoallolágas siskkáldas iešstivremis maid ii de leat váldojuvvon atnui.

2007 boazodoallolágas daddjojuvvo ahte boazodoalus galgá leat eanet doaimbi siskkáldas iešstivren. Dat mearkkaša earret eará dan ahte orohatstivrra lága bokte lea ožžon viiddiduvvon rolla ovdamearkka dihtii siskkáldas geavahusnjuolggadusaid ráhkadeamis ja daid čuovvuleamis. Dan rájes go láchka bođii fápmui, lea unnán bargojuvvon gelbbolašvuoda buoridemiin ja geavahusnjuolggadusaid viidáset ovddidemiin.

Boazodoallošiehtadallamiin loahppaprotokollas 2015, leat stáhta Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta (EBD) bokte ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR) soahpan ahte árvvoštallat doaimbajuid siskkáldas bearráigeahččama ja boazodoalu iešstivrema várás, «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen». Raporta gárvvistuvvui 06.12.2016 ja bargojuvvon evttohii loahppadokumeanttas:

10.2.2.3 Priváhtarievttálaš orgána gelbbolašvuoda gaskkusteamis várás boazodoalus.

Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit dál čuovvulit raportta evttohusa ja ásaheaba gulahallama Guovdageainnu suohkaniin, dainna ulbmilin ahte várret ruđaid Resursa- ja ráđđeaddinguovddáži.

Sámedikki vuoruheamit. Čoahkkáigeassu.

Sámediggi addá čuovvovaš cealkámuša jagi 2022/2023 boazodoallošiehtadussii.

- Ekonomalaš rámmat boazodoallošiehtadusas berrejit čuovvut jahkásaš bálká- ja haddegoargnuma.
- Sámediggi bivdá beliid searvvahit Sámedikki eanet orgánaide mat barget ealáhuspolitihka ovddideamiin. Sámediggi bivdá maiddá beliid bidjat ruđaid Sámediggái vai sáhtá vuoruhit barggu ovddidanprošeavttaiguin boazodoalus.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid ođđasis árvvoštallat rahpat nu ahte Sámediggi fas sáhtá konsulteret boazodoallošiehtadusa birra nu ahte doaibmagoađášii boahte jagi šiehtadusšiehtadallamiin.
- Sámediggi bivdá beliid eanebuš lasihit orohatdoarjaga juolludeami mannan boazodoallošiehtadusa ektui.
- Sámediggi dáhttu beliid ásahit árbevirolaš eallostrukturendoarjaga, 750 ruvna juohke bohcco nammi, ja mii fátmasta buot lágan eallikategoriijaid, ja mii buhte miessenjuovvandoarjaga.
- Sámediggi bivdá Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta čoahkkimastit finánsadepartemeanttain, sámedikkiin ja NRL:iin mas fáddán lea divatluvvun mohtorfievrruin ja boaldámušas boazodoalus.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid várret ruđaid dutkamii ja ovddideapmái.
- Sámediggi dáhttu šiehtadallanbeliid gáibidit sámi boazodoallofágalaš gealbbu ja giellagealbbu dain geat dahket iskkademiid ja geat hábmejit boazodoalu reaidduid ja bargomáliid . Boazodoallošiehtadusa sisdoalu ulbmilin galgá leahkit hukset gealbbu sámi servodagas.
- Sámediggi bivdá ođđasis šiehtadusbeliid vuoruhit doarjaga mii galgá movttiidahttit árbevirolaš doaibmavuogi boazodoalus.
- Sámediggi bivdá ahte sierra doaibmadoarjja nissonolbmuide sierra siiddaoassái ja náittosguoibme- ja ovttasási doarjja bisuhuvvojit.
- Sámediggi bivdá beliid vuoruhit ortnegiid mat lámčtet árbedieđuid fievrredeami. Sámediggi bivdá šiehtadallanbeliid ásahit ohcanvuđot doarjjaortnega orohagaide ja siiddaide sirdit árbevirolaš máhtu buolvvaid gaskkas. Dán ohcá seammás go ohcá orohatdoarjaga ja das lea stuorámuš submi 100 000 ruvna.
- Sámediggi oaivvilda ahte fágareiveortnet boazodoalus ferte bisuhuvvot dálás eavttuiguin.
- Sámediggi bivdá ahte šiehtadallanbealit várrejit 2 mill ruvnu Protect Sápmái, nu ahte vuodđudus sáhtá háhkat bistevaš gealbbu vuodđudussii ja vai sáhtá veahkehit boazoguohtunorohagaid buoremus lági mielde.
- Sámediggi áigu maiddá, nu ovddit jagi, bivdit šiehtadusbeliid dahkat jahkásaš guorahallama, dahje stáhtusa areálasabahkkemiin sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda earret eará ahte berre ráhkaduvvot kárta mas oidno boazoguohtonareálaid stáhtus ja daid massin.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bidjat ruđaid orohagaide oahpahusa várás ja konsultašuvvnaide.
- Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrivevdamiid ja vuorddekahtes dálkkiid geažil berre várrejuvvot stuorát rámma roassodustehusfondii.
- Sámediggi bivdá beliid bisuhit suvđindoarjaga.
- Sámediggi bivdá beliid árvvoštallat ahte Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta doajjuvvošii bargun dahkat rámmašiehtadusa bohccuid fievrredeamis helikopteriin boazodoalus.
- Sámediggi bivdá beliid ásahit doarjjaortnega áiderusttegiid lámčimii ja heiveheapmái boazodoalus maiddá doaibmahehttejuvvon boazodolliide.
- Sámediggi bivdá beliid ahte bivdet ođđasis Ráđđehusa árvvoštallat lea go bággu klipset bohccuid ja makkár váikkuhusaid dat buktá.
- Sámediggi oaivvilda ahte vaši ja cielaheami vuostá dáistaleapmi boazodoalus ja boazodoalu beaggima buorideapmi berrejit oažžut fásta poastta Boazodoallošiehtadusas boahtevaš viđa jagiin. Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid várret ruđaid dán ulbmilii.
- Sámediggi bivdá Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta lámčit čoahkkimiid Sámedikki, NBR ja Dálkkádat- ja birasdepartemeantta gaskka maid fáddán lea nátionála boraeallipolitihkka.
- Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit dál čuovvulit evttohusa raporttas «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen» ja asaheaba gulahallama Guovdageainnu suohkaniin, dainna ulbmilin ahte várret ruđaid Resursa- ja ráđđeaddinguovddášii.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi - 008/21

EKL - mearrádus:

Álggahus:

Sámedikki ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea meannudan ášši 008/21 "Sámedikki cealkámuš 2022-2023 boazodoallošiehtadussii".

Lávdegoddi ovddida čuovvovaš evttohusa:

Mearkkašupmi

Mearkkašupmi 1

Mearkkašumi ovddidan Nordkalottfolket Ingvild Maria L. Halvorsen bokte. Lávdegotti miellahtut Nordkalottfolket (NORD) Øyvind Lindbäck ja Gry Hege Warth doarjuba.

Nordkalottfolket doarju ahte boazodoalus galget leat buorit rámmat mat sihkkarastet buoremus vejolaš stabiliitehta ealáhusas, ja mat ovddidit ahtanuššama ja rekrutterema. Dát mearkkaša dan ahte ekonomalaš, ekologalaš ja kultuvrralaš ceavzilvuolta lea vuodđun boazodoalu eallinfámolašvuhtii.

Go gidđaealus leat 200 000-220 000 bohcco, ja go daid juogada 3300 boazodoallái, de šaddet 66,6 bohcco boazodoalli nammii. Dát ii leat ekonomalaččat iige ekologalaččat ceavzil. Dán fertejit Sámediggi ja eanadoallodepartemeanta váldit duođas, ja fertejit bidjat doaimmaid johtui boazodoalu ceavzilvuoda láchimii nu ahte dat lea heivehuvvon guohtonvuodđui.

Nordkalottfolket oaivvilda ahte boazodoallošiehtadusas galgá láchčojuvvot eanet ovttasbargu boazodoalu ja eará meahccegeavaheddjiid gaskka. Nordkalottfolket oaivvilda ahte boazodoalus galgá leat guođohanriekti, muhto dalle seamma dásis eará ealáhusaid geavahusrivttiin guovlluin. Meahccegeavaheaddjit nugo meahccealáhusat, meahcásteapmi bivdu ja guolástus, muorje- ja urttasčoggin, šibihiid guohtun, galget buohkat meannuduvvot ovttáárvosaččat meahcis.

Nordkalottfolket oaivvilda ahte kárta boazoguohtonareálain galgá čájehit guđe guovlluid boazodoallu geavaha guođoheapmái, odđa areálaid mat leat váldojuvvon geavahussii boazoguohtumii go dálloalut leat heahtihuvvon, boazoguohtunareálaid mat gáržot huksemiid geažil, ja areálaid main earáin lea guođohanriekti dahje eará riekti geavahit meahci. Berre čielgasit boahtit ovdan leago boazodoallu ožžon geavahišgoahtit maiddá odđa areálaid, seamma dásis go sii leat ferten loahpat areálain.

Evttohusat

Evttohus 1

Evttohusa ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR), Johttisápmelaččaid listtu (JSL) ja Guovddášbellodat (GB) Maren Benedicte N Storslett bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listtu (JSL) Berit Marie P.E. Eira, Bargiidbellodaga (BB) John Kappfjell ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Lasihit sáni "dušše" kapihttala "Kultuvrralaš guoddevašvuolta ja bearašvuodot boazodoallu" vuosttáš cealkkaoasi nuppi cealkagii:

Sátnádeapmi šaddá dasto ná: "Boazodoallošiehtadusa fokus lea dušše biergobuvttadeapmi, ja dat ii

riekta soaba árbevirolaš sámi jurddašanvuohkái."

Evttohus 2

Evttohusa ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR), Johttisápmelaččaid listtu (JSL) ja Guovddášbellodat (GB) Maren Benedicte N Storslett bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listtu (JSL) Berit Marie P.E. Eira, Bargiidbellodaga (BB) John Kappfjell ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Lasihit čuovvovaš cealkaga kapihtala "Areálad sisabahkken" guđat dajaldaga maŋŋái: "Čujuhuvvo "Boazodoalu árgabeaivvi oasseraportii 1" gos dat lea namuhuvvon."

Ná šaddá lasáhusain:

Areála sisabahkkemat eai hehte dušše geavatláš doaimma ja unnut buvttadeami, muhto dat dagahit maiddá psyhkalaš nođiid boazodolliide. Ollu boazodoallonuorat oidnet seavdnjadin boahtteáiggi barggu boazodoalus. Čujuhuvvo "Boazodoalu árgabeaivvi oasseraportii 1" gos dát lea namuhuvvon. Areálasisabahkkemat dagahit maiddá liigebarggu go fertejit heivehit doaimma, muhto maiddá báberbargu ja hálddabusbargu lassánit mii gáibida sihke ollu áiggi ja doallit dávjá vásihit ahte eai nagot váilevaš gelbbolašvuoda geažil.

Evttohus 3

Evttohusa ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR), Johttisápmelaččaid listtu (JSL) ja Guovddášbellodat (GB) Maren Benedicte N Storslett bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listtu (JSL) Berit Marie P.E. Eira, Bargiidbellodaga (BB) John Kappfjell ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Lasihit čuovvovaš dajaldaga kapihtala "Eará fágalaš, sosiála ja organisatoralaš bealit" čuoggá "Pilohttaprošeakta olles boazodollui Norggas" 5. cealkkaoasi nuppi dajaldaga lohppii: ", ja maid ráhkadit orohatplánaid".

Ná šaddá lasáhusain:

Dát mearkaša earet eará ahte orohatstivrattat leat ožžon lága bokte viiddiduvvon rolla ovdamearka dihte ráhkadit siskkáldas geavahannjuolggadusaid ja dáid čuovvulit, ja maid ráhkadit orohatplánaid.

Evttohus 4

Evttohusa ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR), Johttisápmelaččaid listtu (JSL) ja Guovddášbellodat (GB) Maren Benedicte N Storslett bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listtu (JSL) Berit Marie P.E. Eira, Bargiidbellodaga (BB) John Kappfjell ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Lasihit čuovvovaš cealkkaoasi kapihtala "Eará fágalaš, sosiála ja organisatoralaš bealit" nuppi ja goalmát cealkkaoasi gaskkii:

Sámi oktavuodadovddu nannemii fertet joatkit verddevuodain. Eanet ipmárdus ja Sámi oktavuodadovddu nannemii fertet joatkit verddevuodain. Eanet ipmárdus ja buoret ovttasdoaimman sáhtá dáhpáhuvat go nanne dialoga gaskal sámi ealáhusaid ja báikegottiid, ja mii áigut doarjjut doaimbajuid mat váikkuhit máhtolašvuodalonohallamii.

Evttohus 5

Evttohusa ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR), Johttisápmelaččaid listtu (JSL) ja Guovddášbellodat (GB) Sara Katrine Aleksandersen bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Maren Benedicte N Storslet , Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listtu (JSL) Berit Marie P.E. Eira, Bargiidbellodaga (BB) John Kappfjell ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Lasihit teakstaoasi kapihttala “Ekonomalaš ovdáneapmi” lohppii:

"Resursarehketdoalus boahtá ovdan ahte badjelaš 70 proseantta ollislaš njuovanelliidlogus njuovvojuvvo Gárgana rájes davás guvlui. Mii oaivvildit ahte berre bidjot johtui válddahallan mii čájeha mat leat váikkuhusat dan vuollegis bohccobierggu buvttadeapmái mii lea Gárganis lulás. Sidjiide soaitet leat váikkuhusat oahppasat geat dovdet norgga beale boazodoalu ja daid hástalusaid. Válddahallamin lea vejolaš oaidnit daid konkrehta sivaid, ja makkár doaimmaid berre bidjat johtui lasihit buvttadeami iešgudetge guovlluin. Lea dehálaš deattuhit ahte válddahallama ulbmil galgá leat gávdnat doaimmaid mat sáhttet váikkuhit dan ahte boazodoallu ovdána positiivvalaččat Romssas, Nordlánddas ja Trøndelágas. "

Evttohus 6

Evttohusa ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR), Johttisápmelaččaid listtu (JSL) ja Guovddášbellodat (GB) Maren Benedicte N Storslett bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen , Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listtu (JSL) Berit Marie P.E. Eira, Bargiidbellodaga (BB) John Kappfjell ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Lasihit dajaldagaid kapihttala “Kultuvrralaš guoddevašvuolta ja bearašvuđot boazodoallu”, goalmmát teakstaoassi lohppii:

"Earenoamážit lea dehálaš čalmmustahttit Innovasjon Norgii ja Biebmobearráigehččui dat mii guoská njuolggadusaide mot viidásetbuvttadit vara ja siskkožiid. Odne lea dilli nu ahte diet dehálaš kulturárbi lea nohkame. Njuolggadusaid ferte rievdadit vuoi gávppiin ja eará dohkkehuvvon vuovdinbáikkiin šaddá vejolaš oastit vara ja siskkožiid. Mii oaivil lea ahte árbevirolaš boazodoallu ii leat dušše biergobuvttadeapmi, ja dan lea dehálaš čalmmustahttit."

Evttohus 7

Evttohusa ovddidan Bargiidbellodat John Kappfjell bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Maren Benedicte N Storslett, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listtu (JSL) Berit Marie P.E. Eira ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Ođđa teakstaoassi kapihttala “Kultuvrralaš guoddevašvuolta ja bearašvuđot boazodoallu” nuppi teakstaoasi maŋŋái:

"Nuorra boazodolliin leat stuora váttisvuodát cegget doalu. Hástalusat unnán dietnasiin vuosttáš jagi hehtejit nuoraid oazžumis loanaid dárbbalaš ruhtademiide nu go vissui ja guođohanbarttaide. Ii leat čiegusvuolta ahte máŋga nuorra boazodoalli ráhččet vuollegis sisabođuin, earenoamážit ásaheami vuolde. Leat stuora ruhtadeamat mat galget dahkkot, ja maŋás fertejit guhkit áigái vuoruhit eret háhkat alcceseaset sierra viesu.

Sámediggi berre boazodoallošiehtadusa bokte ávžžuhit eiseválddiid geahččat dien ášši. Sámediggi sávvá šiehtadallanbealit váldet oktavuoda Husbankeniin, ja geahččet makkár vejolašvuodát leat bidjat johtui ortnega gos sáhttet fállat viessoloana maiddá nuorra ásaheiddjiide boazodoalus."

Čuovvovaš teaksta biddjojuvvo Sámedikki vuoruhemiid vuollái ođđa čuokkisin:

"Sámediggi sávvá šiehtadallanbealit váldet oktavuoda Husbankeniin, ja gehččet makkár vejolašvuodát leat bidjat johtui ortnega gos sáhttet fállat viessoloana maiddá nuorra ásaheiddjiide boazodoalus."

Evttohus 8

Evttohusa ovddidan Bargiidbellodat John Kappfjell bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Maren Benedicte N Storslett, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listu (JSL) Berit Marie P.E. Eira ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Ođđa kapihtal gohčoduvvon "Boazologumeroštallan" maŋjel kapihtala "Eará fágalaš, sosiála ja organisašuvdnavuđot dilálašvuodát"

Boazologumeroštallan.

Siidaoasi boazolohku addo juohke jagi ovdal njukčamánu 31.b. ja dan vuođul addo doaibmadoarjja ja boraspirebuhtadus sámi boazodoalus. Boazodoalus leat mánggalágan hástalusat e.e dálkkádat, boraspirebáhken ja sisabáhken. Jahki ii leat jagi gáibmi, ja áigodagat rievddadit jagis jahkái.

Norggas guhtot bohccot eanas guovlluin friddja, ja juohke jagi vásihuvvo unnit eanet ahte bohccot láhppojit, ja nuppe vuoro gávdnojit fas. Boazolohku lea nannosit čatnon variašuvnnaide boazodoalus, lea veadjemeahtun doalahit stabiila struktuvrra ja boazologu variašuvnnaid geažil. Muhtin jagiid lea buorre guohtun, eará jagiid sáhtta heahtedilli. Stáda garra ortnet gos boazolohku galgá addot dihto dáhtonii juohke jagi lea váttis doalahit boazodoalloealáhussii.

Jus ovttá siidaoasis leat moadde bohcco eanet go mearriduvvon boazolohku, de ii oaččo orohagas oktage doaibmadoarjaga. Ortnet mielddisbuktá kollektiiva ránggáštusa huksejuvvon nu ahte jus orohagas lea dušše okta siidadoalli ges leat eanet bohccot go lobálaš, de caggá olles orohaga.

Sámediggi berošta das ahte bisuhit diehttevašvuoda ja oadjebas dili boazodoalus. Sámediggi bivdá šiehtadalliid bargat dan ala ahte boazolohku galgá rehkenastojuvvon golmma maŋimuš jagiid gaskamearálaš lohkun. Dainna lágiin fuolahit boazodoalu iešvuoda seammás go boazolohku šaddá eanet realisttalaš bajábealde namuhuvvon hástalusaid geažil. Golmma jahkái juohkit ortnet lea juo doaimmas e.e sisaboađuin ja momsaregisteris, sullasaš ortnet boazolohkui ii galggaše ge vearrát ášši.

Evttohus 9

Evttohusa ovddidan Bargiidbellodat John Kappfjell bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Maren Benedicte N Storslett, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listu (JSL) Berit Marie P.E. Eira ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Ođđa teakstaoassi kapihtala "Ekonomalaš ovdáneapmi" lohppii:

Ollu orohagat rahčet go masset ollu erenoamážit misiid boraspiriide. Dasa lassin vurdojuvvo ahte šaddet eanet guohtonroasut boahhtevaš jagiin dálkkádatrievdamiid geažil. Dáid submi lea ahte boazodoallit áigodagain, ja muhtun guovlluin eai nagot buvttadit doarvái juksan dihtii buvttandoarjaga. Dát čuohcá hui eahpeoiddolaččat nuorra boazodolliide ásaahanmuttus. Dien geažil vásihuvvo ahte doarjja ja boazodoallošiehtadus ii leat einnostahtti, go dat lea hábmejuvvon nu ahte eaktuduvvo jeavddalaš buvttadeapmi. Danne ávžžuha Sámediggi ahte bealit álggahit barggu jahkásaš vuođđodoarjaga ásaheimiin buot siidaosiid várás mat leat 50 000 – 100 000 sturrosaččat. Dan vuođul gillásivčče boazodoallit unnit rievdamiid geažil.

Čuovvovaš teaksta biddjojuvvo Sámedikki vuoruhemiid vuollái ođđa čuokkisin:

Sámediggi ávžžuha ahte bealit álggahit barggu jahkásaš vuodđodoarjaga áсахemiin buot siidaosiid várás mat leat 50 000 – 100 000 sturrosaččat.

Evttohus 10

Evttohusa ovddidan Bargiidbellodat John Kappfjell bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvi (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, Maren Benedicte N Storslett, Guovddášbellodaga (GB) Svein Oddvar Leiros, Johttisápmelaččaid listu (JSL) Berit Marie P.E. Eira ja Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski dorjot.

Ođđa maŋemus oassi kapihttalii "Ekonomalaš ovddideapmi":

Sámediggi áigu sihkkarastit ahte boazodoalus leat doarvái ja vuorddehahti rámmaeavttut sin doibmii, ja ahte sin dienasvuodđu lea seammá dásái go eará vuodđoealáhusain. Sámediggi bivdá šiehtadallanbeliid bargat dan nala ahte boazodoalus leat vurdehahti ekonomalaš rámmaeavttut ja fastá dáhtonat goas doarjagat ja buhtadusat máksojit, ja ahte diet áigemearit dollojit.

Evttohus 11

Evttohusa ovddidan Bargiidbellodat John Kappfjell bokte. Lávdegotti miellahttu Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski doarju.

Ođđa kapihtal gohčoduvvo «Boraspiret» bidjo maŋjái kapihttala «DBS ja čálgoortnega».

Boraspiret

Ealáhusa siskkobealde galgá álo árbediehtu, álgoálbmotriekti ja ealáhusa leahkin mannat ovddabeallai šiehtadusaid boraspirenáliid birra. Árbevirolaš ealáhusain lea gilvu maiddá areálaid ja eará luondduresursaid alde. Dát buktá stuorra hálddašanhástalusaid, maidda Sámediggi ferte gávdnat čovdosa ovttasrádiid eará eiseválddiiguin. Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bargat dan ala ahte nállemihtut unniduvvojit, vai juksat 2004 boraspiredieđáhusa guovtteoasat mihtu, ja 2011 boraspiresoabahusa.

Sámediggi bivdá ahte biddjojuvvojit nannoseappo doaibmabijut boraspirevahágiid eastadeapmái, ja ferte bargat dan ala ahte sámi árbevirolaš- ja vásihusvuđot máhttu šaddá oassin máhttovuodus stáhtahálddašeamis. Earret eará berrejit álbmotrievttálaš prinsihpat geahčaduvvot Bernkonvenšuvnna vuostá, ja vejolaš rievtálaš proseassat fertejit čuovvuluvvot dán vuodul. Sámediggi sávvá ahte šiehtadusbealit bargat dan ala ahte boraspiret váldojuvvojit eanet boazoguohtonguohtuvuolluin.

Čuovvovaš teaksta biddjojuvvo Sámedikki vuoruhemiid vuollái ođđa čuokkisin:

Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bargat dan ala ahte nállemihtut unniduvvojit, nu ahte olahuvvo 2004 boraspiredieđáhusa guovtteoasat mihtu, ja 2011 boraspiresoabahusa.

Sámediggi sávvá ahte šiehtadusbealit bargat dan ala ahte boraspiret váldojuvvojit eanet boazoguohtonguohtuvuolluin.

Evttohus 12

Evttohusa ovddidan Bargiidbellodat John Kappfjell bokte. Lávdegotti miellahttu Samenes venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski doarju.

Ođđa teakstaoassi mii bidjo kapihttala "Ekonomalaš ovddideapmi" nuppi teakstaoasi maŋjái. Sámediggái lea dehálaš ahte boazologuvuolideapmi dáhpáhuvvá rehelaččat. Sámediggi oaivvilda ahte stuorámuš ealut fertejit eanemusat unniduvvot, vuodđovuoládusa veahkkin mii addo juohke

bohcco nammii. Sámedikki oainnu mielde lea jearggalaš mearridit vuodđovuoládusa 200 bohccui. Sámedikki šiehtadallanbealit galget dán váldit mielde go viidasit barget boazodoallolága ollislaš rievdadusain.

Evttohus 13

Evttohusa ovddidan Ovddádusbellodat (FrP) Arthur Tørfoss bokte.

Ollislaš evttohus sámediggeráđi evttohusa sádjái:

1. Sámediggi bivdá ahte ealáhus ieš ja departemeanta geahčadit boazodoallolága. Ulbmilin ferte leat oažžut buoret ceavzilvuoda ja buoret gánnáhahttivuoda ealáhusas. Oktavuohta ollesáiggi boazodolliid ja dolliid gaska gain boazodoallu lea oalgedienasin, ferte čielggaduvvot. Ferte sihkkarastit ahte sii gain boazodoallu lea váldodienasin ja galget eallit dainna, ožžot buoret rámmaeavttuid sin doibmii.

2. Ferte sihkkarastojuvvot einnostahttivuohta boazodoalus, maddái dat ahte boazodoallošiehtadus ii rievdaduvvo garrasit juohke jagi.

Jahkásaš bálká- ja hadderegularen ferte váldojuvvot mielde šiehtadussii.

Sámediggi bivdá ahte bargu rámmaeavttuid sihkkarastimiin hoahpuhuvvo vai ealáhus áiggi mielde ceavzzášii buorebut.

3. Sámediggi bivdá ahte ráđđehus attášii lobi eanet bivdit boraspiriid, nugo goaskima. Boralottiid ja boraspiriid meassamat dagahit bohccuide gillámušaid, ja dat čuohcá sihke elliidčálgu ja gánnáhahttivuhtii.

4. Sámediggi bivdá ahte ráđđehus diktá gielddaid váldit badjelasas boraspirehálddašeami Norggas. Dalle sáhtášii dahkat mearrádusaid johtileappot, lagabui ássiid, ja stuorát demokrátalaš legitimitehtain.

5. Sámediggi doarju bohccuid individamerkema/klipsema, buohtalaga árbevirolaš bealljemarkemiin, ja bivdá hoahpuhit dán barggu. Dát sihkkarastá elliidčálggu, unnuda sihke giččuid ealáhusas, buorida ceavzilvuoda ja dolliid ekonomijja buorrána.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat: Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 050/21

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 08.12.21 dii. 09:30

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 35 čoahkis. Dán áššis jienastuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 13 hilgojuvvui 34 jienain 1 jiena vuostá
- Evttohus 12 hilgojuvvui 29 jienain 6 jiena vuostá
- Evttohus 11 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 10 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 9 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 8 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá

- Evttohus 7 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 6 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 5 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 4 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 3 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 2 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Evttohus 1 mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá
- Ealáhus- ja kulturlávdegotte ráva mearriduvvui 25 jienain 10 jiena vuostá

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Innlegg	Replikk
1	Sara Katrine Aleksandersen, áššejodiheddji	
2	Arild Pettersen Inga	Sara Katrine Aleksandersen
3	Arthur Tørfoss	Maren Benedicte Nystad Storslett
		Silje Karine Muotka, presideanta
		Mathis Nilsen Eira
	Arthur Tørfoss	
4	Øystein Fossmo	Mathis Nilsen Eira
		Per Mathis Oskal
5	Øyvind Lindbäck	
6	Beaska Niillas	
7	Ann Karin Kvernmo	
8	Hans Ole Eira	
9	Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	
10	Mathias Eilert Olsen	
11	Maren Benedicte Nystad Storslett	
12	Mathis Nilsen Eira	
13	Per Mathis Oskal	
14	Kai-Rune Hætta	
15	Sara Katrine Aleksandersen	
16	Arild Pettersen Inga	
17	Mathis Nilsen Eira	
18	Silje Karine Muotka, presideanta	
19	Sara Katrine Aleksandersen, áššejodiheddji	

DC - Mearrádus:

Álggahus.

Boazodoallošiehtadallamat dahkkojuvvojit jahkásaččat stáhta ja boazodoalu gaska ealáhusšiehtadusa hárrái. Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi (NBR) lea boazodoalu šiehtadusbealli. Boazodoalu 26.02.93 mannosáš váldošiehtadus regulere šiehtadallamiid ja boazodoallošiehtadusa dahkama.

Boazodoallošiehtadallamiin šiehtadallojuvvojit doaibmabijut maid ulbmilin lea boazodoalu ovddideapmi mearriduvvon boazodoallopoltiikalaš mihttomeriide ja njuolggadusaide dávistettiin. Doaibmabijuin galget leat ekonomalaš váikkuhangaskaoamit. Bealit galget maidái sáhttit gáibidit šiehtadallamiid fágalaš, sosiála, organisatoralaš ja eará gažaldagaid birra main lea mearkkašupmi ealáhusa ovddideapmái daid mihttomeriide dávistettiin mat leat mearriduvvon boazodoallopoltiikka várás.

Sámediggái lea addojuvvon vejolašvuhta buktit cealkámušas boazodoallošiehtadussii ovdal go

šiehtadallamat álggahuvvojit. Sámediggi searvá maiddá áicin šiehtadallamiin.

1. Boazodoalu ekonomalaš dilli ja doaimmadilli.

Boazodoalus lea siidaorganiseren. Das leat bearašjoavkkut, dahje bargooktasašvuohta, mat ovttas barget iešgudege bargguid mat gullet boazodollui. Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta neahttasiidduid dieđuid mielde, de leat siiddat ovttas registreren birrasii 3300 boazoeaiggáda. Giđđaeallu lea maŋimus jagiin leamaš 200 000 – 220 000 ealli, maid searvvis birrasii 77 % álddud, 17 % miesit ja 6 % sarvát. Riikadásis lea njuovvan leamaš birrasii 35 % giđđaealus.

Badjelaš 70 %, ollislaš njuovvanelliidlogus, njuovjuvvo Gárgana rájes davás guvlui. Gaskamearálaččat lea veaháš stuorát njuovvandeaddu máddin go davvin. Dábálaš jagiin vuvdojuvvo birrasii 1600 tonna olles-njuovvan, mii vástida birrasii 1100 – 1200 tonna čuhppojuvvon bierrgu. Eanaš bierrgu vuvdojuvvo beaivválaš gávppiid bokte.

Sámediggi oaidná ahte boazodoallu eanet ja eanet vásiha goavvedálkkiid, ja Sámediggi oaivvilda ahte dat boahtá ollu dálkkádatrivedamiin. 2017 dálvvi ja giđa vásihedje stuorra osiin ealáhusas lohkašuvvan guohtumiid, lei jieknamuohta mii muhtun guovlluin bistii giđa lohppii. Maŋŋá 2017 roassodálvvi biddjojuvvui bargojoavku mii geahčadii roassodustema boazodoalus. Raporttas buvttii bargojoavku muhtun rávvagiid nannen dihtii dustehusa boazodoalus ja biddjojuvvojedje ruđat roassodustehussii Boazodoalu ovddidanfoandda bokte 2018/2019 boazodoallošiehtadusas.

Dálvi ja giđđa 2020:s šattai fas váttisin boazodollui ja julggaštuvvui guohtonroassu ealáhusas. Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta bijai čakčat 2020 bargojoavkku mii galggai geahčadit mainna lágiin meannudit ealáhusa guohtonroasuin dálvit ja giđdat 2020. Raporttas nr 45/2020, čuožžu earret eará čuovvovaččat guohtonroasu birra 2020:s.

«I løpet av vinteren og våren 2020 ble det erklært beitekrise i de fleste distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. I Trøndelag ble det ikke erklært beitekrise, men det var vanskelige beiteforhold i reinbeiteområdet Sør-Trøndelag/Hedmark. Reinlagene i Sør-Norge hadde krevende driftsforhold på våren, særlig i april og mai.»

Vinteren 2020 har vært den mest utfordrende vinteren for reindriften på lang tid. Historiske kilder viser at vi må helt tilbake til 1917/18 for å finne tilsvarende kriseår i reindriften. Det har imidlertid vært flere beitekriser, og i senere år har det vært beitekrise vinteren i 1997 og 2017.

Omfanget av krisen i 2020 vært langt større enn tidligere beitekriser, både i varighet og geografisk omfang. Beitekrisen oppstod tidlig på året, og varte i de fleste områder helt til juni. Beitekrisen rammet også et større område enn tidligere. Beitekrisen vinteren 2020 har totalt berørt 420 siidaandeler og 165 000 rein.

«Beitekrisen oppstod på grunn av store mengder snø. Det ble dannet lag med hardpakket snø på beitene, samt ising etter veksling mellom mildvær og frost i noen områder. Dette medførte at det var utfordrende for reinen å komme til beitene og i noen distrikter ble beitene helt låst. Beitekrisen oppstod ikke samtidig i alle reinbeiteområdene og graden av låste beiter har også variert. Værforholdene har også medført utfordringer med å frakte fôr frem til flokken, særlig for reieiere som har hatt flokken langt unna bilvei.»

Sámediggi válddii ovdan guohtonroasu čoahkkimis eanadoallo- ja biebmoministariin Olaug Bollestad 01.04.2020 ja čoahkkimis stáhtaráđiin Linda Hofstad Helleland 11.03.2020. Šiehtadusbealit deaivvadedje mánggii, ollu gielddat sáddejedje ovttas reivve bokte veahkkejearaldaga. Ráđdehus bijai ollásit 40 miljon ru roassodustehusfondii. Romssa ja Finnmárkku fylkkamanni organiserii fuođđariid fievrredeami, ja earret eará helikopterat láigohuvvojedje dan bargui. Fylkkamanni meannudii ohcamiid árjjalaččat ja fuođđariid fievrredeami. Sámediggi attii 1 275 000 ru NBR:ii roassoeastadeaddji doaimbabiidjun masa gullá bohccuid traileriiguin fievrredeapmi giđđa- ja geasseguohtonguovlluide. Sámediggi attii maiddá doarjaga Guovdageainnu suokhanii 30 000 ru geainnu rahpamii mii dálvit lea giddejuvvon Biedjovággái vai lei, vejolaš fievrredit fuođđariid bohccuide stuorát biillaiguin.

Go guoská otná dillái, de dieđiha Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta čuovvovaččat sin neahttasiiddus:

«I fjor var uttaket av reinsdyr til slakt relativt lavt. Beitekrisen vinteren og våren 2020 var en vesentlig årsak til dette. Årets slaktetall viser at produksjonen har tatt seg raskt opp igjen. Gjennomgående gode

beiteforhold i år har lagt til rette for en betydelig produksjonsøkning av reinkjøtt.

Til og med uke 42 i år er det slaktet 27. 984 rein, en økning på hele 11.544 dyr fra i fjor. På samme tidspunkt i slaktesesongen har det ikke vært tilsvarende uttak av slakt siden høsten 2016. Andelen kalv som er slaktet, har økt fra 78 prosent i fjor til 87 prosent i år.»

Sámedikki mielas lea buorre go guohtondilit 2021:s, maŋŋá ovddit jagi guohtonroasu, leat leamaš buorit vai buvttadeapmi fas lea sáhtán buorránit. Sámediggi áigu dattetge deattuhit ahte dálkkádatrievdamat dagahit molsašuddi ja vuorddekeahes dálkkiid mii dagaha ahte boahhteáiggis lassána dárbu oažžut doaimbajuid ja ruđaid roassodustehussan.

2. Boazodoallošiehtadus 2021/2022.

Bealit sohpe 2021/2022 Boazodoallošiehtadusa rámma 164,5 miljon ru. Dát lea 15 miljon ru eanet go ovddit 2020/2021 Boazodoallošiehtadusas, mas lei 149,5 miljon ru. NBR lei oktiibuot gáibidan 211,85 miljon ru ja stáhta álgofálaldat lei 152,2 miljon ru.

2021/2022 Boazodoallošiehtadusa rámma lea juogaduvvon čuovvovaččat:

	Boazodoallošiehtadus 2020/2021	Boazodoallošiehtadus 2021/2022	Rievdadus
Boazodoalu ovddidanfoanda	42,40	55,50	13,10
Organisašuvnadoarjja	7,30	7,30	-
Njuolggodoarjagat	95,80	97,90	1,90
Čálgoortnegat	4,00	4,00	-
Submi	149,50	164,50	15,00

Orohatdoarjja lassánii 2,9 miljon ruvnuin ovddit jagi ektui, 24,70 miljon ruvdui. Lasáhus galgá mannat dasa ahte orohagat ja boazosearvvit galget sáhttit oastit reaiduid roassobiebma várás. Sámedikki mielas lea buorre go orohatdoarjja lasihuvvui, muhto poasta livččii galgan leat stuorit nannen dihtii DBS – barggu ja sadjásašortnega boazodoalus.

Sámediggi lea duhtavaš go lea biddjon 55,5 miljon ru Boazodoalu ovddidanfondii (BOF), mas lasáhus lea 13,10 miljon ru ovddit jagi ektui. Sámediggi bivdii cealkámušastis ahte roassodustehusfondii lasihuvvo ruhta ja ekonomalaš rámma stuoriduvvo suvdima várás. Roassodustehusfondii lasihuvvui 1,50 miljon ru mii šattai 4,50 miljon ru ja suvdima várás lasihuvvui 1 miljon ru 5,50 miljon ruvdui ovddit jagi ektui. Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrievdamiid ja vuorddekeahes dálkkiid geažil livččii galgan leat várrejuvvon stuorát rámma roassodustehusfondii.

Sámediggi bivdii beliid várret doarjaga investeremiidda boazodoalus. Postii BOF stivrra geavahussii lasihuvvui 2,2 miljon ru. Dán poasttas sáhtá earret eará addojuvvot doarjja boazodoalu rusttegiidda, nugo mat áiddiide ja njuovvanrusttegiidda.

Sámediggi bivdii šiehtadusbeliid gávdnat čovdosiid vai boazodoallu buorebut sáhtášii searvat plánaproseassaide ja ahte dán suorggis dárbbasuvvo ruhtadeapmi. 2021:s várrejuvui 1,6 miljon ru bagadanávdnasiid ráhkadeapmái boazodoalu várás.

Sámediggi ávžžuha šiehtadusbeliid ásahit dálkkádatheivehanfoandda mii addá boazodolliide vejolašvuođa investeret earret eará infrastrukturoidoaimbajuid, kurssaid ja reaiduid heivehan dihtii sin doaimma odđa diliide dálkkádatrievdamiid geažil. Šiehtadusbealit sohpe ahte lea dárbu árvvoštallat áigeguovdilis doaimbajuid dálkkádatheiveheami várás boazodoalus. Dálkkádatheivehanfoanda ii ásahuvvon, muhto bealit sohpe ahte biddjojuvvo 0,2 miljon ru 2021:s doaimma viiddideapmái raportta oktavuodas maid NIBIO galgá ráhkadit dálkkádatrievdamiid mearkkašumi birra boazodoalus. Raporttas galget maiddái árvvoštallojuvvo konkretta, geavattaš strategijjat ja doaimbajut dálkkádatheiveheami ektui boazodoalus.

Sámediggi lea ollu gerddiid bivdán ahte rahppojuvvo Sámediggái vejolašvuohta konsulteret boazodoallošiehtadusa birra. Dat ii váldojuvvon vuhtii dán ge šiehtadusas. Sámediggi atti maiddái

earret eará čuovvovaš cealkámuša, mii ii váldojuvvon vuhtii:

- Sámediggi bivdá beliid unnidit gáibádusa nu ahte ii dárbbáš vuovdit 50 000 ru ovddas ovdal go sáhtá oázžut buvttandoarjaga.
- Addit buvttandoarjaga rávis bohccuid njuovvamii, 500 ru rávis bohcco nammii.
- Sámediggi bivdá ahte várrejuvvojit ruđat vai boazolohkoheiveheapmi evaluerejuvvo ja árvvoštallojuvvo álbmotrievtti mielde.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid dahkat jahkásaš guorahallama, dahje stáhtusa, areálasabahkkemiin boazoguohtunguovlluin.
- Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit ruhtadit Protect Sámi boazodoallošiehtadusa bokte.
- Sámediggi bivdá beliid várret doarjaga doaibmahehttejumiid heiveheapmái boazogárdiin.
- Sámediggi bivdá ahte bealit bivdet Ráđđehusa ođđasis árvvoštallat ahte lea go bággu bidjat klipsaid bohccuide.

3. Sámedikki vuoruheamit.

Boazodoallošiehtadus lea dehálaš gaskaoapmi boazodoallopolitihka mihttomeriid olaheamis. Ekonomalaš rámmat boazodoalus berrejit čuovvut jahkásaš bálká- ja hadderegulerema. Sámediggi ii leat manjmuš jagiin ovddastuvvon ovddidanprográmmas “Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping”, iige márkanlávdegottis “Markedsutvalget for Reinkjøtt ja Reindriftens Utviklingsfond”. Sámediggi bivdá beliid eambo searvvahit Sámedikki ealáhuspolitihka ovdánahttima orgánaide. Sámediggi bivdá maiddá beliid bidjat ruđaid Sámediggái vái sáhttet vuoruhit barggu boazodoalu ovddidanprošeavttaiguin.

Sámedikki sadji boazodoallošiehtadallamiin lea áici stáhta delegašuvnnas. Sámediggi lea ollu gerddiid bivdán ahte Sámediggi sáhtá konsulteret boazodoallošiehtadallamis, muhto dat ii leat vuhtii váldojuvvon. Sámediggi bivdá fas dán ođđasit, nu ahte doaibmagoadášii boahte jagi šiehtadusšiehtadallamiin.

Ekonomalaš ovddideapmi.

Sámediggái lea dehálaš ahte boazodoallošiehtadus váikkuhivččii positiivvalaš ekonomalaš ovdáneami láchčima ja buoret árvoháhkama boazodoalus. Boazodoallu vásiha ahte šaddet eanet golut areála sisabahkkemiid, boraspirefallehemiid ja dálkkádatrievdamiid oktavuodas, ja nu leage dehálaš ahte váikkuhangaskaoamit mat leat boazodoallošiehtadusas váikkuhivčče positiiva diasovdáneami ja stuorát márkanosiid bohccobirgui ja eará boazobuktagiidda.

Doarjja orohagaide ja boazoservviide (orohatdoarjja) galgá váikkuhit dan ahte addojuvvo stuorát mielovddasvástádus ceavzilis boazodoalu ovddideamis, ja vai lea dásseadeaddu boazologu ja guohtumiid gaskka, areálaid sihkkarastimis ja buoret gánnáhahttivuođas. Orohatdoarjja lassánii ovddit šiehtadusas 2,9 miljon ruvnnuin ovddit jagi ektui, 24,70 miljon ruvdnui. Lasáhusain galget orohagat ja boazosearvvit sáhttit oastit reaidduid roassobiebmmamii. Sámedikki mielas lea buorre go orohatdoarjja lassánii, muhto poasta livččii galgan leat stuorát vai livččii nannen orohagaid heahtedustehusfoandda ja DBS-barggu ja sáhtán addit buriid sadjásašortnegiid boazodoalus.

Buvttandoarjaga ulbmilin lea bálkkašit ángiruššama, buvttadeami ja viidáset reidema ealáhusas. Sámediggi lea mángii ovdal namuhan ja ákkastallan ahte galgašii ásahtit ortnegiid mat bálddastahttet rávis bohccuid misiiguin. Sámedikki mielas lea dehálaš ahte buvttadanvuoittu lassin ásahtuvvo doarjja njuovvat rávis bohccuid, seammá dásis go miessenjuovvandoarjja. Dákkár ortnegiin beasašii juohke boazoeaiggát ieš buoremus lági mielde mearridit makkár struktuvra su ealus galgá. Sámediggi dáhttu danne beliid ásahtit árbevirolaš eallostrukturendoarjaga mii fáttmasta buot lágan eallikategorijaid, ja mii buhte miessenjuovvandoarjaga. Doarjja galgá leahkit 750 ruvna juohke bohcco nammii.

Boazodoallu vásiha dálkkádatrievdama geažil dađistaga eanet mearehis dálkkiid, ja earenoamážit dálvit sáhtá bodneskártta šaddat go arvá muohtaga ala. Heajos guohtun dálvit ja giđdat bodneskártta

geažil, lasiha boazoeaiggáididda goluid, danne go fertejit oastit fuođđariid dahje eanet guođohit ealu, muhto maiddá danne go šaddá heittot miesejahki, mii ges čuohcá njuovvamii. Ovttabealat doarjjaortnet mainna dušše vuotá go misiid njuovvá, čuohcá boazodolliid ekonomijai, danne bivdá Sámediggi šiehtadallanbeliid rievdatit miesseadoarjaga nu ahte maid gusto visot bohccuide, beroškeahhtá makkár kategoriijas.

Doarjjaortnega rievdan maid veahkehivččii daid siiddaid ja orohagaid mat masset ollu misiid ráfáiduhhton boraspiriid speadjamiid geažil, ja dát čuohcá negatiivvalaččat siidda dahje orohaga njuovvamii ja buvttadeapmái. Jus rievdata doarjjaortnega gustot visot eallikategoriijaide, de dát lasihivččii dáid siiddaid ja orohagaid sisabođu.

Boazoealáhus golaha ollu ruđa mohtorfievrruide ja fievrruid doallat. Sámediggi bivdá Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta doallat čoahkkimiid Finánsadepartemeantta, Sámedikki ja NBR gaskka divatluvvema birra boazodoalus. Dát guoská divatluvvemii go oastá guovttejuvllat-meahccesihkkela ja bargobiillaid maid geavahit ealáhusas, ja dasto luvvet divadiid boaldámušas. Boazodoallu berre leat dássála eanadoaluin go guoská divatluvvemii.

"Resursarehketdoalus boahhtá ovdan ahte badjelaš 70 proseantta ollislaš njuovanelliidlogus njuovvovuvvo Gárgana rájes davás guvlui. Mii oaivvildit ahte berre bidjot johtui válddahallan mii čájeha mat leat váikkuhusat dan vuollegis bohccobierggu buvttadeapmái mii lea Gárganis lulás. Sidjiide soaitet leat váikkuhusat oahppasat geat dovdet norgga beale boazodoalu ja daid hástalusaid. Válddahallamin lea vejolaš oaidnit daid konkrehta sivaid, ja makkár doaimmaid berre bidjat johtui lasihit buvttadeami iešguđetge guovlluin. Lea dehálaš deattuhit ahte válddahallama ulbmil galgá leat gávdnat doaimmaid mat sáhttet váikkuhit dan ahte boazodoallu ovdána positiivvalaččat Romssas, Nordlánddas ja Trøndelágas. "

Ollu orohagat rahčtet go masset ollu erenoamážit misiid boraspiriide. Dasa lassin vurdojuvvo ahte šaddet eanet guohtonroasut boahhtevaš jagiin dálkkádatrievdamiid geažil. Dáid submi lea ahte boazodoallit áigodagain, ja muhtun guovlluin eai nagot buvttadit doarvái juksan dihtii buvttadoarjaga. Dát čuohcá hui eahpeoddolaččat nuorra boazodolliide ásahanmutter. Dien geažil vásihuvvo ahte doarjja ja boazodoallošiehtadus ii leat einnostahtti, go dat lea hábmejuvvon nu ahte eaktuduvvo jeavddalaš buvttadeapmi. Danne ávžžuha Sámediggi ahte bealit álggahit barggu jahkásaš vuodđodoarjaga ásahemiin buot siidaosiid várás mat leat 50 000 – 100 000 sturrosaččat. Dan vuodul gillásivčče boazodoallit unnit rievdamiid geažil.

Sámediggi áigu sihkarastit ahte boazodoalus leat doarvái ja vuorddehahtti rámmaeavttut sin doibmii, ja ahte sin diasvuodđu lea seammá dássái go eará vuodđoealáhusain. Sámediggi bivdá šiehtadallanbeliid bargat dan nala ahte boazodoalus leat vurdehahtti ekonomaláš rámmaeavttut ja fastá dáhtonat goas doarjagat ja buhtadusat máksojit, ja ahte diet áigemearit dollojit.

Dutkan ja ovddideapmi.

2021/2022 boazodoallošiehtadus eai várrejuvvon sierra ruđat dutkamii ja ovddideapmái. Šiehtadusbealit sohpe ahte ovttaskas suorggit, earret eará dálkkádatrievdamat ja boraellit ja boraelliid hálddašeamii váikkuhus boazodollui vuoruhuvvojit dutkan- ja ovddidanprošeavttain Boazodoalu ovddidanfoandda vuolde.

Sámediggi oaivvilda ahte dát rámma lea menddo unni stuorát prošeavttaid čađaheapmái. Boazodoalus lea dárbu čađahit dutkama čuovvovaš surggiin:

- Ferte kártet ollislaš sisabahkkemiid boazodoalloguovlluin - otnáš nammiid ii gávdno dán lágan nátionála geahčastat, ja jos galgá sáhttit dadjat maidege šielmmá birra Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid ektui boazodollui, de ferte čađahuvvot dán lágan kárten.
- Juridihkalaš árvvoštallan ja Bernkonvenšuvnna mearrádusaid geahččat sámi perspektiivvas, go lea sáhka boraspirehálddašeamis.
- Dárbu kártet boazodoalu Trollheimen guovllus, historjjálaš geavaheami.
- Mainna lágiin sisabahkken váikkuha buvttadussii boazodoalus – Iskkadeami čuovvuleapmi maid Norlándda stáhtahálddašeaddji lea dahkan, čájeha ahte areála sisabahkkemiin boazoguohtonguovlluin lea negatiiva váikkuhus miessebuvttadeapmái.
 - Dutkan dálkkádatrievdamiid váikkuhusain boazodoalus – Dás gusto dálkkádaga váikkuheapmi iešguđetge guohtonšlájaide boazodoalus, nugo jeagelguohtun ja

ruonáguohtun.

Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid merket ruđaid dutkamii ja ovddideapmái.

Oaláš prinsihppan boazodoallošiehtadusas galggašii leahkit ahte boazodoallošiehtadusa doaimmat ja ruhta galget sámi servodahkii buorrin. Boazodoallošiehtadusa ruhta galggašii nannet sámi fágabirrasiid.

Dađistaga leat ceagganan institušuvnnat ja boazodoallofága leat profesionaliserejuvnon, ja ođđa ođđa institušuvnnaid huksemin. Dát leat guhkká bargan ja gulahallan njuolga orohagaiguin, ja dovdet bures hástalusaid go hábmejit oaivadeaddji materiála. Lea dehálaš ahte sámi gealbobirrasiin galgá vejolašvuotta váldit bargguid maid boazodoallošiehtadus álggaha. Danne lea dehálaš ahte oaivadeaddji materiálain ja málliin lea sámi perspektiiva boazodollui, nu ahte sihkkarastá boazodoallofágalaš árvvoštallamiid, boazodoallofágalaš doahpagiid ja giela.

Gaskaoamit mat addojuvvojit guorahallamiidda ja nevvodanmateriála ovdánahttimii galget buorrin sámi servodahkii ja boazodoallošiehtadusa sisdoallu ja gaskaoamit galget hukset gealbba ja kapasiteahta sámi servodagas.

Sámediggi dáhttu šiehtadallanbeliid gáibidit sámi boazodoallofágalaš gealbba ja giellagealbba dain geat dahket iskkademiid ja geat hábmejit boazodoalu reaidduid ja bargomáliid. Boazodoallošiehtadusa sisdoalu ulbmilin galgá leahkit hukset gealbba sámi servodagas.

Sámediggi čujuha ahte ovdeš šiehtadallamiin juolludedje ruđa njuolga stáhta ásahusaide, dego earet eará NIBIO:ii. Dát mearkaša ahte sámi gealbobirrasiin ii leat duohta vejolašvuotta searvat ohcanprosessii ja de eai beasa fállat iežaset áššedovdibálvalusa.

Kultuvrralaš guoddevašvuotta ja bearašvuđot boazodoallu.

Sámi boazodoalu iešvuotta lea dan kultuvrralaš luondu johtti bearašealáhussan. Boazodoallošiehtadusa fokus lea dušše biergobuvttadeapmi, ja dat ii riehta soaba árbevirolaš sámi jurddašuvuohtái. Šiehtadusa doarjjaortnegat berrejit dávistit politihkalaš mihttomeriide mat leat biddjojuvnon boazodollui. Sámediggi bivddii diimmáš cealkámušas šiehtadusbeliid vuoruhit doarjaga mii galgá movttiidahttit árbevirolaš doallovuogi boazodoalus. Dát ii váldojuvvon vuhtii ja Sámediggi bivdá ođđasis vuoruhit dán lágan doarjaga.

Sámediggi oaivvilda ahte lea dehálaš movttiidahttit nissonlbmoosi nannema boazodoalus. Sámediggi bivdá ahte sierra doaimmadoarjja nissonlbmuide sierra siiddaoassái ja náittosguoibme- ja ovttasási doarjja bisuhuvvo.

"Nuorra boazodollin leat stuora váttisvuđat cegget doalu. Hástalusat unnán dietnasiin vuosttáš jagi hehttejit nuoraid oažžumis loanaid dárbbalaš ruhtademiide nu go vissui ja guođohanbarttaide. Ii leat čiegusvuotta ahte máŋga nuorra boazodoalli ráhččet vuollegis sisaboađuin, earenoamážit ásaheami vuolde. Leat stuora ruhtadeamit mat galget dahkkot, ja máŋas fertejit guhkit áigái vuoruhit eret háhkat alcceseaset sierra viesu.

Sámediggi berre boazodoallošiehtadusa bokte ávžžuhit eiseválddiid geahččet dien ášši. Sámediggi sávvá šiehtadallanbealit váldet oktavuoda Husbankenii, ja geahččet makkár vejolašvuđat leat bidjat johtui ortnega gos sáhttet fállat viessoloana maiddá nuorra ášahedjiide boazodoalus."

Árbevirolaš gelbbolašvuodasirdin lea dehálaš sámi boazodoalus. Sámediggi bivdá beliid vuoruhit ortnegiid main heivehuvvo árbedieđuid sirdin. "Earenoamážit lea dehálaš čalmustahttit Innovasjon Norgii ja Biebmo bearraigeahčču dat mii guoská njuolggadusaide mot viidásetbuvttadit vara ja siskkožiid. Odne lea dilli nu ahte diet dehálaš kulturárbi lea nohkame. Njuolggadusaid ferte rievdatit vuoi gávppiin ja eará dohkkehuvvon

vuovdinbáikkiin šaddá vejolaš oastit vara ja siskkožiid. Mii oaivil lea ahte árbevirolaš boazodoallu ii leat dušše biergobuvttadeapmi, ja dan lea dehálaš čalmmustahttit."

Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bisuhit ohcanvuđot doarjjaortnega árbedieđuid gaskkusteapmái orohagain/siiddain. Dát ohccojuvvo fárrolaga orohatdoarjagiin ja stuorimus submi lea 100 000 ru. Danne vai siiddaide/orohagaide addojuvvo buoret vejolašvuhta gaskkustit árbedieđuid sohkaolvvaid gaskka, mii galgá sihkkarastit ahte máhttu gozihuvvo. Siiddat/orohagat galget raporteret ja duođaštit movt máhttu lea gozihuvvon ja guđelágan vuogit leat geavahuvvon máhtu sihkkarastimii.

Ortnet lea mielde nanosmahttimin bearašvuđot boazodoalu, ja go árrjalaččat bargat árbedieđuid sihkkarastimiin sámi boazodoalus, de lea ortnet dehálaš boahtteáiggi kultuvrralaš ceavzilvuoda goziheames boazodoalus.

Fágareiveortnet lea dehálaš boazodoalus. Fágareiveortnega ulbmilin lea oahpahit nuoraid čeahpes fágabargin boazodoalus go váldet fágareivve. Sámediggi oaivvilda ahte fágareiveortnet boazodoalus ferte bisuhuvvot dáláš eavttuiguin.

Areálaide sisabahkken.

Boazodoallu lea áiggiid čađa vásihan stuorra areálasisabahkkemiid ja ealáhusa stuorámus hástalus lea sihkkarastit areálavuodu. Stuorámus áitta boazodoalu ceavzilvuhtii lea lassánan sisabahkken areálaide, sisabahkkemat nugo huksemat ja lassánan johtaleapmi. Ollu orohagat vásihit ahte gierdanrádji áigá juo lea rasttilduvvon. Go geahčadat areála sisabahkkemiid ovttas dainna go leat ollu boraspiret mat vaháguhttet ollu, de sturrot hástalusat boahtteáiggi boazodollui vel eanet. Areála sisabahkkemat eai hehte dušše geavatlaš doaimma ja unnut buvttadeami, muhto dat dagahit maiddá psyhkalaš nođiid boazodolliide. Ollu boazodoallonuorat oidnet seavdnjadin boahtteáiggi barggu boazodoalus. Čujuhuvvo "Boazodoalu árgabeaivvi oasseraportii 1" gos dát lea namuhuvvon. Areálasisabahkkemat dagahit maiddá liigebarggu go fertejit heivehit doaimma, muhto maiddá báberbargu ja hálldahusbargu lassánit mii gáibida sihke ollu áiggi ja doallit dávjá vásihit ahte eai nagot váilevaš gelbbolašvuoda geažil.

Sámediggi lea duhtavaš go ovddit boazodoallošiehtadusas várrejuvvui 1,6 miljon ru 2021:s bagadanávdnasiid ráhkadeapmái maid boazodoallit sáhttet geavahit geavatlaš doaimmas. Dasto lea Sámediggi duhtavaš go šiehtadusbealit sohpe ahte ášahuvvo golmma jagáš ovddasmanni prošeakta areálaáššiid ráđdeaddinbálvalussii.

Sámediggi áigu rávvet beliid ruhtadit Protect Sápmi boazodoallošiehtadusa bokte. Protect Sápmi dahká dehálaš barggu orohagaid veahkehemiin areálasisabahkkenáššiin. Sámediggi juolluda vuodđudussii ruđaid jahkásaččat, muhto vuodđudussii ii leat sihkkarastojuvvon jahkásaččat doarjja.

Protect Sápmis lea dál dušše okta ollesáiggebargi, muhto dárbbasivččii eanet. Muhto dán ii fitne ekonomalaš dili geažil.

Prošeavttat maiguin Protect Sápmi bargá bistet dávjá mángs jagi. Prošeavttat ja barggut maiguin 2021:s barget, leat áigá jo vuolggahuvvon. Stuorra areálaáššit leat áššit maiguin rahčēt mánggaid jagiid, ja danne ferte organisašuvdna Leahkit sávri. Protect Sápmi dárbbasa guhkitáigásaš ja vuorddeahtti ruhtadeami vai sáhtta veahkehit sámi vuoigatvuodaguddiid lossa areálaáššiin. Dál vuhtto bures ahte sámi vuoigatvuodaguddit barget stuora riikkaidgaskasaš aktevraid ja konseartnaid vuostá.

Sámediggi lea vásihan ahte orohagain eai leat ekonomalaš návccat arvat váldit Protect Sápmi veahkin. Danne ferte sihkkarastit ruhtadeami areálaáššiide mat leat aiddo vuolggahuvvon. Dát guoská jo vuosttaš čoahkkimiidda ja ságastallamiidda orohagaiguin. Dasa lassin galgá dieđuid gávdnat ja guorahallansoahpamušaid šiehtadallat ovdal go ruhtadeapmi lea čielggaduvvon huksejeddiin. Go diekkár goluid máksá, de dat maid sihkkarastá vuodđudusa ja nu dat doaimmá duohta fáldahkan sámi vuoigatvuodaguddiide, erenoamážit daid geahnoheamos aktevraide main váilot návccat ja kapasiteahta čadahit lossa ja guhkitáigásaš areálaproseassaid.

Danne dáhttu Sámediggi ahte juolluduvvo 2 mill. ruvnnu Protect Sápmái, nu ahte vuodđudus sáhtta háhkat bastevaš gealbbu vuodđudussii ja vai sáhtta veahkehit

boazoguhtunorohagaid buoremus lági mielde.

Sámediggi áigu, nugo ovddit jagiinge, bivdit šiehtadusbeliid ráhkadahttit jahkásaččat guorahallama, dahje stáhtusa areálasisabahkkemiin sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda ahte berre earret eará ráhkaduvvot kárta mas oaidná stáhtusa ja vahágiid boazoguhtunguovlluin.

2021:s rievdaduvvui Sámeláhka nu ahte lánkii bođii sierra kapihtal konsultašuvnnaid birra. §:s 4-4 čuožžu ahte fylkkagiieldain ja giieldain lea geatnegasvuohta konsulteret guoskevaš sámi beroštumiid ovddasteddjiiguin báikkálaš lánkaásahusaid ja eará mearrádusaid birra dahje doaibmajuid birra mat sáhttet váikkuhit sámi beroštumiide njuolga.

Dát buktá boazodolliide ja siidaosiide eanet konsultašuvnnaid, gielddalaš plánabarggu, areála- ja sisabahkkenáššiid jna. oktavuodas. Ollu gerddiid gártet boazodoallit konsulteret olggobeale veahki haga. Ollu boazodoallit dovdet ahte sis lea unnán vásihus ja váilu gelbbolašvuohta konsultašuvnnaid birra, ja ollugat dovdet ahte eai leat oadjebasat go galget konsulteret eiseválddiiguin. Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bidjat ruđaid orohagaide oahpahusa várás ja konsultašuvnnaide.

Dálkkádat ja biras.

Dálkkádatrievdamat dagahit ahte boazodoallu vásiha goavvedálkkiid eanet ja eanet. Dálvit ja giđđat 2017 vásihedje ollugat ealáhusas lohkašuvvan guohtumiid, lei jieknamuoha mii bisttii giđa lohppii. Meahccebuollimat leat maiddá dálkefenomenat mat manjimuš jagiin leat billistan bohccuid guohtoneatnamiid.

Dálvit ja giđđat 2020 lei guohtunguovlluin ollu muohta ja ollu arvvit, dasa lassin jikŋo guohtumat ja lei hui váttis guohtondilli. Oaivvilduvvui ahte dilli lei guohtonroassu ja raporttas «Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020» lea roassu čilgejuvvon leat mealgat stuorát go ovddit guohtonroasut, sihke bistima ja viidodaga ektui. Go galge gádjut ealuid, de fertejedje ollugat addit bohccuide lassefuođđariid, johtit árat geasseguohtunguovlluide dahje gávdnat molssaektosaš guohtumiid, guođohit bohccuid eanet ja/dahje geasehit bohccuid. Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrievdamiid ja vuorddekeahtes dálkkiid geažil berre várrejuvvot stuorát rámma roassodustehusfondii.

Bohccuid suvdin lea vealtameahttun dehálaš orohagaide main lea guohtunguovllu sullos dahje guovlluin gos lea váttis johtit. Sámediggi lea duhtavaš go suvdindoarjja lasihuvvui 1 miljon ruvnnuin 2020/2021 boazodoallošiehtadusas ja Sámediggi bivdá beliid bisuhit dán ortnega.

Sámediggi oaidná ahte helikopter geavahuvvo eanet. Oassi sivvan eanet geavaheapmái leat dálkkádatrievdamat. Sámediggi bivdá beliid árvoštallat addit Eanadoalldirektoráhtii bargun dahkat rámmašiehtadusa helikopteriin geaseheamis boazodoalus. Dát lea maiddá okta rávvagiin maid bargojoavku geahčadii raporttas jagi 2020 guohtonroasu gieđahallama oktavuodas.

DBS ja čálgoortnegat.

Sámediggi bivdá beliid ásahtit doarjjaortnega boazodoalu áigerusttegiid heiveheapmái ja lánčimii maiddá doaibmahehttejuvvon boazodolliid várás. Muhtumin bargoktavuodain, nugo áidebarggus, lea olles bearaš čoagganan ja dalle dahkkojuvvot dehálaš mearrádusat ovdamearkka dihtii njuovvanbohccuid ektui. Dán lágan barggus berre lánčit buorebut nu ahte boazodoallit geain lea doaimmas hehttejuvpmi sáhttet searvat barggus.

Boraspiret

Ealáhusa siskkobealde galgá álo árbediehtu, álgoálbmotriekti ja ealáhusa Leahkin mannat ovddabeallai šiehtadusaid boraspirenáliid birra. Árbevirolaš ealáhusain lea gilvu maiddá areálaid ja eará luonduresurssaid alde. Dát buktá stuorra hálddašanhástalusaid, maidda

Sámediggi ferte gávdnat čovdosa ovttasráđiid eará eiseválddiiguin. Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bargat dan ala ahte nállemihtut unniduvvojit, vai juksat 2004 boraspiredieđáhusa guovtteosat mihtu, ja 2011 boraspiresoabahusa.

Sámediggi bivdá ahte biddjojuvvojit nannoseappo doaibmabijut boraspirevahágiid eastadeapmái, ja ferte bargat dan ala ahte sámi árbevirolaš- ja vásihusvuđot máhttu šaddá oassin máhttovuođus stáhtahálddašeamis. Earret eará berreit álbmotrievttálaš prinsihpat geahčaduvvot Bernkonvenšuvnna vuostá, ja vejolaš rievttálaš proseassat feritejit čuovvuluvvot dán vuodul. Sámediggi sávvá ahte šiehtadusbealit barget dan ala ahte boraspiret váldojuvvojit eanet boazoguohtonguoovlluin.

Eará fágalaš, sosiála ja organisatoralaš bealit.

Sámediggi fuomášuhtii ovddit jagi cealkámušas beliide ahte bákolaš klipsa vuostálaste ealáhusas ja sámiid beales sakká, daid gaskkas NBR ja Sámediggi. Bákolaš indiviidamerken čuočcá árbedieđuide ja árbevirolaš sámi dološvieruide bealljmerkema ektui ja bohcco dovdama ektui dan vuodul, ja dieinna lágiin ii sáhte Sámediggi doarjut dán ortnega. Sámediggi bivddii beliid ahte ođđasis bivdet Ráđđehusa árvvoštallat dárbbu, váikkuhusaid ja dárbbášlašvuoda bákkuin merket bohccuid klipsain. Danne go dál lea doaibmi vuogádat boazodoalus árbevirolaš merkemiin mii goziha daid dárbbuid mat leat celkojuvvon dárbbášlašvuoda ektui bákolaš indiviidamerkema atnui váldima oktavuodas.

Boazodoallu lea áiggi čađa vásihan ollu áitagiid, vaši ja cielaheami, sihke kommeantafealltain medias ja erenoamážit sosiála mediain. Dávjá dáhpáhuvvá dat dalle go boazodoallu addá cealkámuša areálasabahkkenaššiin, muhto negatiiva cealkin ealáhusa birra dáhpáhuvvá maiddái eará oktavuodain. Ovdamearka dasa lea dat mii gieskat dáhpáhuvai maŋŋá go boazodoalli gottii beatnaga Finnmárkku duoddaris čakčat 2021. Sámediggi lea golggotmánus 2021 juolludan Norgga Boazosámiide 164 000 ru doarjaga (50 % oassi) boazodoalu beaggima buorideapmái ja veahkkin orohagaid mediageđahallamii.

Sámi oktavuodadovddu nannemii fertet joatkit verddevuodain. Eanet ipmárdus ja Sámi oktavuodadovddu nannemii fertet joatkit verddevuodain. Eanet ipmárdus ja buoret ovttasdoaibman sáhtta dáhpáhuvvat go nanne dialoga gaskal sámi ealáhusaid ja báikegottiid, ja mii áigut doarjjut doaibmabijuid mat váikkuhit máhtolašvuodalonohallamii.

Sámedikki doarjja 164 000 ru lea dehálaš veahkki muhto Sámediggi oaivvilda ahte negatiiva beaggin boazodoalus lea stuorra váttisvuolta mii gáibida eanet guhkes áiggi ánggiruššama mas fokuseret dán suorggi. Vaši ja cielaheami vuostá dáistaleapmái boazodoalus ja boazodoalu beaggima buorideapmái berre biddjot fásta poasta Boazodoallošiehtadusas viđa boahtevaš jagiin. Sámediggi bivdá beliid várret ruđaid dán ulbmili.

Sámediggi lea fuolas daid vahágiid geažil maid boraellit dagahit boazodoalus. Stuorra boránávdevahádat eai dagat dušše buvttadanvahága ja ekonomalaš váikkuhusaid, muhto dagahit maiddái psykalaš gillámušaid boazodolliide. Sámediggi lea ollu oktavuodain čujuhan ahte boazodoallu ii galgga dárbbášit heivehit boraelliide ja daid vahágiid ektui maid boraellit dagahit. Sámediggi oaivvilda ahte boraellihálddašeapmi galgá hábmejuvvot dainna lágiin ahte boraellinálit vaháguhttet nu unnán go vejolaš boazodoalus. Dálkkádat- ja birasdepartemeantas dat lea bajimus ovddasvástáduš nationála boránávdepolitihka goziheamis. Sámediggi bivdá ahte Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta láchčá čoahkkimiid Sámedikki, NBR ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanta gaskka main fáddán lea nationála boraellipolitihkka.

Pilohttaprošeakta olles boazodollui Norggas

Guovdageainnu suohkan lea ožžon nuppástuhttinštáhtusa earret eará oktilaš nuppástuhttimiid ja hástalusaid vuodul boazodoalus. Nuppástuhttinštáhtus addojuvvo gielddaide dalle go čiehkageađgefitnodagat reastaluvvet. Guovdageainnu suohkanis lea boazodoallu meroštallojuvvon čiehkageađgefitnodahkan. Boazodoalus leat leamaš stuorra nuppástuhttimat ovdamearkka dihtii boazolohkoheiveheamis. Dát lea erenoamážit vuhtii váldojuvvon nuppástuhttinohcama juolludeamis Guovdageainnu suohkanii.

Guovdageainnu suohkan lea nuppástuhttinprográmma Ovddos AS bokte čađahan ovdaiskama resursa- ja ráđđeaddinguovddáža ásaheamis. Ovdaiskan čájeha ahte lea stuorra dárbu resursa- ja ráđđeaddinguovddáži boazodoalus. Dál lea Ovddos AS álggahan ovdaproševtta resursa- ja ráđđeaddinguovddáža ásaheamis boazodoalu várás. Proševtta namma lea Nannet. Resursa- ja ráđđeaddinguovddáš galgá vuosttaš vuorus váikkuhit vuodđodoaimmaid nannema orohagain. Dat hálddahaslaš doaimmat beavttálmahttojuvvojit main orohagain lea ovddasvástádus. Dasto galgá dat váikkuhit buoret ovttasdoaimbama siskkáldasat boazodoalus, muhto maiddá olggobealde almmolaš hálddašeami, gielddaid ja eará beroštusaid ektui. Boazodoallu galgá ovttasdoaimmat ollu eará aktevrraiguin ovdamearkka dihtii areálahálddašeamis ja ealáhusovddideamis, ja orohagaid hálddahaslaš bargguid beavttálmahttimis lea ollu oktavuodáin beavttálmahttinvoitu maiddá almmolaš hálddašeami ektui.

Sámi gielddain gos lea boazodoallu, leat sihke njuolga ja eahpenjuolga sisabođut ja ovdamunit jos boazodoallu doaimmá bures dan gielddas. Dehálaš lea ángiruššat boazodoalus, danne go ealáhus lea dehálaš ja stuorra oassi gielalaš ja kultuvrralaš ceavzilvuodas. Dás lea ávki maiddá daid gielddaide gos boazodoallu lea muhtun áiggis jagis.

Boazodoalus leat siskkáldas geavahusnjuolggadusat. Orohagaide ii leat biddjojuvvon gelbbolašvuoda lokten dahje ráđđeaddin árbedieđuid implementeremis geavahusnjuolggadusaide. Doaimmamunni mii lea addojuvvon 2007 boazodoallolágas siskkáldas iešstivremis maid ii de leat válđojuvvon atnui.

2007 boazodoallolágas daddjojuvvo ahte boazodoalus galgá leat eanet doaimbi siskkáldas iešstivren. Dát mearkkaša earet eará ahte orohatstivrrat leat ožžon lága bokte viiddiduvvon rolla ovdamearkka dihte ráhkadit siskkáldas geavahannjuolggadusaid ja dáid čuovvulit, ja maid ráhkadit orohatplánaid. Dan rájes go láchka bođii fápmui, lea unnán bargojuvvon gelbbolašvuoda buoridemiin ja geavahusnjuolggadusaid viidáset ovddidemiin.

Boazodoallošiehtadallamiin loahppaprotokollas 2015, leat stáhta Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta (EBD) bokte ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR) soahpan ahte árvvoštallat doaimbajuid siskkáldas bearráigeahččama ja boazodoalu iešstivrema várás, «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen». Raporta gárvvistuvvu 06.12.2016 ja bargojoavku evttohii loahppadokumeanttas:

10.2.2.3 Priváhtarievttálaš orgána gelbbolašvuoda gaskkusteami várás boazodoalus.

Sámediggi bivdá ahte siehtadusbealit dál čuovvulit raportta evttohusa ja ásaheaba gulahallama Guovdageainnu suohkaniin, dainna ulbmilin ahte várret ruđaid Resursa- ja ráđđeaddinguovddáži.

Boazologumeroštallan

Siidaoasi boazolohku addo juohke jagi ovdal njukčamánu 31.b. ja dan vuodul addo doaimmadoarjja ja boraspirebuhtadus sámi boazodoalus. Boazodoalus leat mánggalágan hástalusat e.e dálkkádat, boraspirebáhken ja sisabáhken. Jahki ii leat jagi gáibmi, ja áigodagat rievddadit jagis jahkái.

Norggas guhtot bohccot eanas guovlluin friddja, ja juohke jagi vásihuvvo unnit eanet ahte bohccot lámppojit, ja nuppe vuoro gávdnojit fas. Boazolohku lea nannosit čatnon variašuvnnaide boazodoalus, lea veadjemeahtun doalahit stabiila struktuvrra ja boazologu variašuvnnaid geažil. Muhtin jagiid lea buorre guohtun, eará jagiid sáhtta heahtedilli. Stáda garra ortnet gos boazolohku galgá addot dihto dáhtonii juohke jagi lea váttis doalahit boazodoalloealáhussii.

Jus ovtta siidaoasis leat moadde bohcco eanet go mearriduvvon boazolohku, de ii oaččo orohagas oktage doaimmadoarjaga. Ornet mielddisbuktá kollektiiva ránggáštusa huksejuvvon nu ahte jus orohagas lea dušše okta siidadoalli ges leat eanet bohccot go lobálaš, de caggá olles orohaga.

Sámediggi berošta das ahte bisuhit diehttevašvuoda ja oadjebas dili boazodoalus.

Sámediggi bivdá šiehtadalliid bargat dan ala ahte boazolohku galgá rehkenastojuvvon golmma manjumuš jagiid gaskamearálaš lohkun. Dainna lágiin fuolahit boazodoalu iešvuoda seammás go boazolohku šaddá eanet realisttalaš bajábealde namuhuvvon hástalusaid geažil. Golmma jahkái juohkit ortnet lea juo doaimmas e.e sisabođuin ja momsaregisteris, sullasaš ortnet boazolohkui ii galggaše ge vearrát ášši.

Sámedikki vuoruheamit. Čoahkkáigeassu.

Sámediggi addá čuovvovaš cealkámuša jagi 2022/2023 boazodoallošiehtadussii.

- Ekonomalaš rámmat boazodoallošiehtadusas berrejit čuovvut jahkásaš bálká- ja haddegoargnuma.
- Sámediggi bivdá beliid searvvahit Sámedikki eanet orgánaide mat barget ealáhuspolitihka ovddideamiin. Sámediggi bivdá maiddá beliid bidjat ruđaid Sámediggái vai sáhtá vuoruhit barggu ovddidanprošeavttaiguin boazodoalus.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid ođđasis árvvoštallat rahpat nu ahte Sámediggi fas sáhtá konsulteret boazodoallošiehtadusa birra nu ahte doaibmagoađášii boahte jagi šiehtadusšiehtadallamiin.
- Sámediggi bivdá beliid eanebuš lasihit orohatdoarjaga juolludeami mannan boazodoallošiehtadusa ektui.
- Sámediggi dáhttu beliid ásahit árbevirolaš eallostrukturendoarjaga, 750 ruvna juohke bohcco nammii, ja mii fátmasta buot lágan eallikategoriijaid, ja mii buhte miessenjuovvandoarjaga.
- Sámediggi bivdá Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta čoahkkimastit finánsadepartemeanttain, sámedikkiin ja NRL:iin mas fáddán lea divatluvvun mohtorfievrruin ja boaldámušas boazodoalus.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid várret ruđaid dutkamii ja ovddideapmái.
- Sámediggi dáhttu šiehtadallanbeliid gáibidit sámi boazodoallofágalaš gealbbu ja giellagealbbu dain geat dahket iskkademiid ja geat hábmejit boazodoalu reaidduid ja bargomáliid . Boazodoallošiehtadusa sisdoalu ulbmilin galgá leahkit hukset gealbbu sámi servodagas.
- Sámediggi bivdá ođđasis šiehtadusbeliid vuoruhit doarjaga mii galgá movttiidahttit árbevirolaš doaibmavuogi boazodoalus.
- Sámediggi bivdá ahte sierra doaibmadoarjja nissonolbmuide sierra siiddoassái ja náittosguoibme- ja ovttasási doarjja bisuhuvvojit.
- Sámediggi bivdá beliid vuoruhit ortnegiid mat láchet árbedieđuid fievrredeami. Sámediggi bivdá šiehtadallanbeliid ásahit ohcanvuđot doarjjaortnega orohagaide ja siiddaide sirdit árbevirolaš máhtu buolvvaid gaskkas. Dán ohcá seammás go ohcá orohatdoarjaga ja das lea stuorámuš submi 100 000 ruvna.
- Sámediggi oaivvilda ahte fágareiveortnet boazodoalus ferte bisuhuvvot dáláš eavttuiguin.
- Sámediggi bivdá ahte šiehtadallanbealit várrejit 2 mill ruvnu Protect Sápmái, nu ahte vuodđudus sáhtá háhkat bistevaš gealbbu vuodđudussii ja vai sáhtá veahkehit boazoguohtunorohagaid buoremus lági mielde.
- Sámediggi áigu maiddá, nu ovddit jagi, bivdit šiehtadusbeliid dahkat jahkásaš guorahallama, dahje stáhtusa areálasabahkkemiin sámi guovlluin. Sámediggi oaivvilda earret eará ahte berre ráhkaduvvot kárta mas oidno boazoguohtonareálaid stáhtus ja daid massin.
- Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bidjat ruđaid orohagaide oahpahusa várás ja konsultašuvvnaide.
- Sámediggi oaivvilda ahte dálkkádatrivedamiid ja vuorddekeahces dálkkiid geažil berre várrejuvvot stuorát rámma roassodustehusfondii.
- Sámediggi bivdá beliid bisuhit suvdindoarjaga.
- Sámediggi bivdá beliid árvvoštallat ahte Eanadoalldirektorihtii addojuvvošii bargun dahkat rámmašiehtadusa bohccuid fievrredeamis helikopteriin boazodoalus.
- Sámediggi bivdá beliid ásahit doarjjaortnega áiderusttegiid láchimii ja heiveheapmái boazodoalus maiddá doaibmahehttejuvvon boazodolliide.
- Sámediggi bivdá beliid ahte bivdet ođđasis Ráđđehusa árvvoštallat lea go bággu klipset bohccuid ja makkár váikkuhusaid dat buktá.
- Sámediggi oaivvilda ahte vaši ja cielaheami vuostá dáistaleapmi boazodoalus ja boazodoalu beaggima buorideapmi berrejit oažžut fásta poastta Boazodoallošiehtadusas boahttevaš

- viđa jagiin. Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid várret ruđaid dán ulbmilii.
- Sámediggi bivdá Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta lámhčit čoahkkimiid Sámedikki, NBR ja Dálkkádat- ja birasdepartemeantta gaska maid fáddán lea nationála boraeallipolitihkka.
 - Sámediggi bivdá ahte šiehtadusbealit dál čuovvulit evttohusa raporttas «Utfordringer for selvstyre i reindrifsnæringen» ja ásaheaba gulahallama Guovdageainnu suohkaniin, dainna ulbmilin ahte várret ruđaid Resursa- ja ráđđeaddinguovddáži.
 - Sámediggi sávvá šiehtadallanbealit váldet oktavuoda Husbankeniin, ja gehččet makkár vejolašvuodát leat bidjat johtui ortnega gos sáhttet fállat viessoloana maidái nuorra ásaheđđjiide boazodoalus.
 - Sámediggi ávžžuha ahte bealit álggahit barggu jahkásaš vuodđodoarjaga ásaheamiin buot siidaosiid várás mat leat 50 000 – 100 000 sturrosaččat.
 - Sámediggi bivdá šiehtadusbeliid bargat dan ala ahte nállemihtut unniduvvojit, nu ahte olahuvvo 2004 boraspiredieđáhusa guovtteoasat mihtu, ja 2011 boraspiresoabahusa. Sámediggi sávvá ahte šiehtadusbealit barget dan ala ahte boraspiret váldojuvvojit eanet boazoguhtonguovlluin.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 08.12.21 dii. 11:30